

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Το ελληνικό φορολογικό σύστημα.
Συγκριτική ανάλυση με φορολογικά συστήματα
χωρών μελών της Ε.Ε.
Προϋποθέσεις για μια επιτυχή φορολογική μεταρρύθμιση»

του
ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ Κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.

University of Peloponnese
Faculty of Social and International Sciences
Department of Political Science and International Relations

Master Program in
International Relations and Policies

THESIS ON:

«The Greek taxation system
A comparative study on the taxation system in Greece and in
other member states of the European Union
Prerequisites for a successful tax reform»

By
MAVROGIANNIS K. ATHANASIOS

Corinth, Greece – July 2014

**«...Ένα έθνος που φορολογεί με την ελπίδα να ευημερήσει,
μοιάζει με εκείνον, που ενώ έχει τα πόδια μέσα σε έναν κουβά,
προσπαθεί να σηκωθεί τραβώντας το χερούλι...»**

Winston Churchill

Ύστερα από δυο χρόνια παρακολούθησης του μεταπτυχιακού προγράμματος στις Διεθνής Σχέσεις και Πολιτικές και την εκπόνηση της διπλωματικής αυτής εργασίας που συνδέεται με το πέρας της φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλο το ακαδημαϊκό προσωπικό το οποίο μου έδωσε την ευκαιρία να συμμετάσχω σε αυτό το πρόγραμμα και να αποκτήσω ένα ακόμα εφόδιο στην ακαδημαϊκή μου καριέρα.

Ιδιαίτερη μνεία θα ήθελα να γίνει στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Παπαδημητρίου Πύρρο, ο οποίος στάθηκε πρόθυμα σύμβουλος μου οποιαδήποτε στιγμή τον χρειάστηκα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που με στήριξαν για να μπορέσω όχι απλά να συμμετάσχω, αλλά και για να προσπαθήσω και να επιμείνω να ολοκληρώσω όλη αυτή την προσπάθεια μου.....

Ελευσίνα – Ιούλιος 2014.
Μαυρογιάννης Κ. Αθανάσιος.

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα.
Συγκριτική ανάλυση με φορολογικά συστήματα
χωρών μελών της Ε.Ε.
Προϋποθέσεις για μια επιτυχή φορολογική μεταρρύθμιση.

Σημαντικοί Όροι: Θεωρία των Φόρων, Φορολογικό Σύστημα, Φοροδιαφυγή,
Φορολογική Συνείδηση, Φορολογική Μεταρρύθμιση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σήμερα στην χώρα μας, έστω και με σημαντική χρονική υστέρηση, οι φορείς άσκησης της Δημόσιας Πολιτικής και συγκεκριμένα εκείνοι οι φόρους που είναι επιφορτισμένοι με τον σχεδιασμό και την άσκηση φορολογικής πολιτικής, κάνουν λόγο όλο και συχνότερα για την αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων στο ελληνικό φορολογικό σύστημα. Όμως, ο δημόσιος αυτός διάλογος και η εφαρμοζόμενη πολιτική περιορίζεται σε τεχνικά ζητήματα, όπως η αυξομείωση των φορολογικών συντελεστών, είτε με στόχο την δημοσιονομική εξυγίανση, είτε την οικονομική μεγέθυνση. Στην εργασία αυτή, συγκρίνοντας την Ελλάδα με άλλες χώρες της Ε.Ε., διαπιστώνουμε ότι το βασικό πρόβλημα του ελληνικού φορολογικού συστήματος δεν είναι το ύψος των φορολογικών συντελεστών, αλλά η πολυπλοκότητα του, η μεγάλη φοροδιαφυγή και η αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Το σχέδιο για την συνολική μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος στην χώρα μας πρέπει πρωτίστως να αντιμετωπίζει αυτά τα προβλήματα εάν θέλουμε να έχει ελπίδες επιτυχίας.

The Greek taxation system
A comparative study on the taxation system in Greece and in other
member states of the European Union
Prerequisites for a successful tax reform

Key terms: Economic theory of taxes, Taxation system, Tax evasion,
Tax consciousness, Tax reform

SUMMARY

Nowadays in our country (even with a short delay) the public bodies who implement the public policy -in particular those who are entrusted with the responsibility of the tax strategy and its implementation- refer frequently to the necessity of the Greek tax reform.

However, this debate and the applied policy are mainly limited to technical issues -such as the tax rates fluctuation- and are aimed either at the fiscal consolidation or at the economic growth.

In this study, by comparing the Greek taxation system with those of the other EU member states, we ascertain that the key problem of the Greek taxation system is not the tax brackets. The main problems are its complexity, the great tax evasion and the tax administration's inefficiency.

Only by dealing with the aforementioned obstacles, will the Greek total tax reform program stand a chance of succeeding

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1.: Κλιμάκια για τον υπολογισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α.	21
Πίνακας 2.2.: Κατανομή των φόρων στην Ελλάδα (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	26
Πίνακας 2.3.: Φορολογικά έσοδα ως ποσοστό (%) του Α.Ε.Π. Ε.Ε. – 27, Ε.Ζ. – 17, Ελλάδα.	27
Πίνακας 3.1.: Κατανομή των φόρων στην Ε.Ε. – 27 (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	34
Πίνακας 3.2.: Κατανομή των φόρων στην Ε.Ζ. – 17 (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	36
Πίνακας 4.1.: Κατανομή των φόρων στην Ιταλία (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	41
Πίνακας 4.2.: Κατανομή των φόρων στην Κύπρο (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	45
Πίνακας 4.3.: Κατανομή των φόρων στην Φιλανδία (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	49
Πίνακας 4.4.: Κατανομή των φόρων στην Πορτογαλία (σε εκ. ευρώ) Ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π.	52

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1: Βασικά θέματα της θεωρίας των φόρων	3
1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Έννοια και διακρίσεις των φόρων	3
1.2.1. Η έννοια του φόρου	3
1.2.2. Διακρίσεις των φόρων	4
1.2.2.1 Άμεσοι και Έμμεσοι φόροι	4
1.2.2.2. Διακρίσεις των φόρων με κριτήριο την φορολογική βάση	4
1.2.2.3. Διακρίσεις των φόρων με κριτήριο τον φορολογικό συντελεστή	5
1.3. Τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος	5
1.4. Βασικές αρχές της φορολογίας	6
1.5. Οι αντιδράσεις των φορολογούμενων στους φόρους	7
1.5.1. Φοροδιαφυγή	7
1.5.2. Φοροαποφυγή	9
1.5.3. Μετακυλιση των φόρων	9
1.6. Ανακεφαλαίωση	10
Κεφάλαιο 2: Το ελληνικό φορολογικό σύστημα	11
2.1. Εισαγωγή	11
2.2. Η θεμελίωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος	11
2.3. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα μέσα από τα νομοθετήματα	12

2.3.1. Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος – Κ.Φ.Ε. (Ν.4172/2013)	13
2.3.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας – Φ.Π.Α. (Ν.2859/2010)	18
2.3.3. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων – ΕΝ.Φ.Ι.Α. (Ν. 4223/2013)	19
2.3.3.1. Αντικείμενο του ΕΝ.Φ.Ι.Α.	19
2.3.3.2. Υποκείμενο του ΕΝ.Φ.Ι.Α.	20
2.3.3.3. Υπολογισμός του ΕΝ.Φ.Ι.Α.	20
2.3.4. Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας – Κ.Φ.Δ. (Ν.4174/2013)	23
2.4. Η κατανομή των φόρων στην Ελλάδα	25
2.5. Ελληνικό φορολογικό σύστημα – Μερικές διαπιστώσεις	27
2.6. Ανακεφαλαίωση	28
Κεφάλαιο 3: Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση	29
3.1. Εισαγωγή	29
3.2. Η φορολογική πολιτική στην Ε.Ε. σήμερα	29
3.2.1. Άμεση φορολογία	30
3.2.2. Έμμεση φορολογία	30
3.3. Συνθήκες πρόληψης της διπλής φορολογίας	31
3.4. Πολιτικές για την ομαλή λειτουργία του φορολογικού συστήματος	31
3.5. Φορολογική πολιτική της Ε.Ε.	33
3.6. Η κατανομή των φόρων στην Ε.Ε. (Ε.Ε.–27) και στην Ευρωζώνη (Ε.Ε.– 17)	34
3.7. Ανακεφαλαίωση	37
Κεφάλαιο 4: Η φορολογία σε κράτη – μέλη της Ε.Ε.	39
4.1. Εισαγωγή	39
4.2. Ιταλία	39
4.2.1. Φόρος Εισοδήματος στην Ιταλία	39
4.2.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Ιταλία	40
4.2.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Ιταλία	40
4.2.4. Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας στην Ιταλία	41
4.2.5. Η κατανομή των φόρων στην Ιταλία	41
4.3. Κύπρος	43

4.3.1. Φόρος Εισοδήματος στην Κύπρο	43
4.3.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Κύπρο	43
4.3.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Κύπρο	44
4.3.4. Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας στην Κύπρο	44
4.3.5. Η κατανομή των φόρων στην Κύπρο	44
4.4. Φιλανδία	46
4.4.1. Φόρος Εισοδήματος στην Φιλανδία	46
4.4.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Φιλανδία	47
4.4.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Φιλανδία	47
4.4.4. Φόρος Ακίνητης Περιουσίας στην Φιλανδία	48
4.4.5. Η κατανομή των φόρων στην Φιλανδία	48
4.5. Πορτογαλία	50
4.5.1. Φόρος Εισοδήματος στην Πορτογαλία	50
4.5.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Πορτογαλία	51
4.5.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Πορτογαλία	51
4.5.4. Φόρος Ακίνητης Περιουσίας στην Πορτογαλία	52
4.5.5. Η κατανομή των φόρων στην Πορτογαλία	52
4.6. Ανακεφαλαίωση	54
Κεφάλαιο 5: Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα	57
5.1. Διαπιστώσεις	57
5.2. Συμπεράσματα	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	65

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, μετά την χρηματοοικονομική και οικονομική κρίση του 2008, παρατηρείται ραγδαία επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών και σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες. Για την Ελλάδα, το πρόβλημα της μείωσης του τεράστιου δημοσιονομικού ελλείμματος είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του προγράμματος διάσωσης της οικονομίας που συμφωνήθηκε με τους Ευρωπαίους εταίρους μας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το πρόγραμμα αυτό στηρίζεται τόσο σε μείωση των δαπανών όσο και σε σημαντική αύξηση των εσόδων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη μεταρρύθμισης του φορολογικού μας συστήματος είναι επιτακτική και αποτελεί μονόδρομο για τους φορείς άσκησης των δημόσιων πολιτικών. Όπως, δυστυχώς, συμβαίνει σε μια σειρά από τομείς άσκησης της πολιτικής στη χώρα μας και εδώ παρατηρούνται μια σειρά από αντιφάσεις. Έτσι, ενώ από πολλούς υποστηρίζετε η ανάγκη για ουσιαστική και σε βάθος φορολογική μεταρρύθμιση, μένουν σε γενικές διαπιστώσεις, αποφεύγοντας να καταθέσουν συγκεκριμένες προτάσεις. Αποκτά έτσι ιδιαίτερη σημασία η εξέταση, αφενός των προϋποθέσεων που πρέπει να ικανοποιούνται για την εφαρμογή μιας επιτυχούς φορολογικής μεταρρύθμισης και αφετέρου ποια πρέπει να είναι η κατεύθυνση των αλλαγών του φορολογικού μας συστήματος, έτσι ώστε να λειτουργήσει θετικά στην προσπάθεια ανάκαμψης της οικονομίας, χωρίς αυτές οι αλλαγές να υποσκιάσουν την πορεία δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Στην παρούσα εργασία δεν στοχεύουμε στην κατάθεση προτάσεων – μέτρων που θα πρέπει να εμπεριέχονται σε ένα μεταρρυθμιστικό φορολογικό σχέδιο. Ο στόχος μας θα περιοριστεί, μέσα από την ανάλυση των αδυναμιών του ελληνικού φορολογικού συστήματος, την εξέταση του βαθμού φορολογικής συμμόρφωσης της ελληνικής κοινωνίας και με την βοήθεια της συγκριτικής ανάλυσης του ελληνικού φορολογικού συστήματος με τα φορολογικά συστήματα χωρών της Ε.Ε., να εξετάσουμε τις προϋποθέσεις που πρέπει να ικανοποιηθούν, έτσι ώστε η όποια φορολογική μεταρρύθμιση να έχει πιθανότητες να ευδοκιμήσει.

Από την μελέτη μας προκύπτει ότι, η δημοσιονομική εξυγίανση, που αποτελεί ζητούμενο για την ελληνική οικονομία, δεν μπορεί να προέρθει από την αύξηση των φορολογικών συντελεστών στις βασικές φορολογίες (φόρος εισοδήματος, Φ.Π.Α., φόροι περιουσίας), μιας και οι δυνατότητες απόδοσης τους έχουν περιοριστεί μετά μάλιστα και τα φορολογικά μέτρα των τελευταίων χρόνων.

Η συγκριτική ανάλυση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε., δείχνει ότι τα χαμηλά έσοδα του κράτους (κυρίως από την άμεση φορολογία), οφείλονται, κυρίως, στον χαμηλό βαθμό φορολογικής συμμόρφωσης των πολιτών. Ο χαμηλός βαθμός φορολογικής συμμόρφωσης είναι αποτέλεσμα, των συχνών αλλαγών του φορολογικού πλαισίου, της πολυπλοκότητας της νομοθεσίας και της αναποτελεσματικότητας του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Επομένως, οποιαδήποτε φορολογική μεταρρύθμιση, που στοχεύει στην δημοσιονομική εξυγίανση και την ανάπτυξη της οικονομίας, θα πρέπει να αντιμετωπίζει αυτά τα δομικά προβλήματα του φορολογικού μας συστήματος ως προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της.

Για την εκπόνηση αυτής της εργασίας στηριχτήκαμε στην διαθέσιμη Ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, σε σειρά πληροφοριών, στοιχείων και επιστημονικών ερευνών που είναι διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις ελληνικών και διεθνών οργανισμών (European Commission, OECD, World Economy Forum κ.λπ), καθώς και σε δημοσιεύσεις έγκυρων site (Υπουργεία Οικονομικών).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

1.1. Εισαγωγή

Στο πρώτο κεφάλαιο, που αποτελεί εισαγωγικό μέρος της παρούσας εργασίας, θα παρουσιαστούν βασικά θέματα της θεωρίας των φόρων. Συγκεκριμένα, θα δούμε ένα γενικό και καθολικά αποδεκτό ορισμό των φόρων, καθώς και τις εναλλακτικές διακρίσεις τους ανάλογα με το κριτήριο που κάθε φορά χρησιμοποιείται. Στην συνέχεια, θα αναφερθούμε στα βασικά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος και τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες πρέπει να στηρίζεται κάθε φορολογικό σύστημα. Τέλος, θα εξεταστούν οι συνήθεις αντιδράσεις των φορολογούμενων στην επιβολή των φόρων.

Το εισαγωγικό αυτό κεφάλαιο έχει ως στόχο να παρουσιάσει βασικά θέματα της θεωρίας των φόρων ως ελάχιστη προϋπόθεση για την παρακολούθηση και κατανόηση των επόμενων κεφαλαίων της εργασίας μας.

1.2. Έννοια και διακρίσεις των φόρων

1.2.1. Η Έννοια του Φόρου

Ο φόρος αποτελεί το κύριο μέσο κατανομής των δημόσιων βαρών μεταξύ των ατόμων μιας κοινωνίας. Αν και η συμμετοχή των πολιτών στα δημόσια βάρη επιβάλλεται από το Σύνταγμα (άρθρο 4 παρ. 5), σε κανένα σημείο του Συντάγματος δεν δίνεται ορισμός της έννοιας του.

Οι φόροι ορίζονται ως οι αναγκαστικές χρηματικές παροχές των πολιτών προς το κράτος, οι οποίες δεν συνδέονται με ειδική αντιπαροχή του κράτους προς τους πολίτες. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φόρων είναι:

- α) Οι φόροι έχουν χαρακτήρα αναγκαστικό και όχι προαιρετικό.
- β) Οι φόροι καταβάλλονται σε χρήμα.

γ) Οι φόροι δεν συνδέονται με ειδική αντιπαροχή του κράτους προς τους πολίτες¹.

1.2.2. Διακρίσεις των φόρων

1.2.2.1. Άμεσοι και έμμεσοι φόροι

Μια διάκριση των φόρων που χρησιμοποιείται ευρύτατα είναι ανάμεσα σε άμεσους και έμμεσους φόρους.

Άμεσοι φόροι, κατά τη δημοσιονομική θεωρία, είναι οι φόροι που επιβάλλονται σε βάρος προσώπων με βάση στοιχεία που προσδιορίζουν τη φοροδοτική ικανότητα, π.χ. το εισόδημα ή την περιουσία. Σύμφωνα με το κριτήριο της οικονομικής επίπτωσης, άμεσοι είναι οι φόροι με τους οποίους επιβαρύνεται ο ίδιος ο φορολογούμενος, οπότε συμπίπτουν στο αυτό πρόσωπο οι ιδιότητες του υποκειμένου στο φόρο (tax payer) και του καταβάλλοντος το φόρο (tax bearer).

Έμμεσοι φόροι θεωρούνται ότι είναι οι φόροι που επιβάλλονται επί του αντικειμένου του φόρου, χωρίς να συναρτώνται με τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. Σύμφωνα με το κριτήριο της οικονομικής επίπτωσης, έμμεσοι είναι οι φόροι τους οποίους άλλος τους καταβάλλει, ενώ άλλος υφίσταται τελικά το σχετικό βάρος, π.χ. οι φόροι κατανάλωσης².

1.2.2.2. Διάκριση των φόρων με κριτήριο τη φορολογική βάση

Με κριτήριο τη φορολογική βάση, οι φόροι διακρίνονται:

- σε φόρους εισοδήματος, όταν ο φόρος επιβάλλεται στο εισόδημα που έχει αποκτήσει η οικονομική μονάδα κατά την διάρκεια μιας χρονικής περιόδου, συνήθως κατά την διάρκεια ενός έτους. Οι φόροι αυτοί διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (Φ.Π.) και σε φόρους εισοδήματος Νομικών Προσώπων (Ν.Π.). Παράδειγμα φόρου εισοδήματος Φ.Π. αποτελεί ο φόρος που επιβάλλεται στο εισόδημα από την εργασία του ή από ενοίκια που εισπράττει. Για τα Ν.Π., ο φόρος που επιβάλλεται στα κέρδη του Ν.Π.

¹ Γεωργακόπουλου Θεόδωρου, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Ευάγγελου Μπενου, Αθήνα 2005, σελ. 287 – 288.

² Τατσος Νίκος, Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2012, σελ. 55 – 57.

- σε φόρους περιουσίας, όταν ο φόρος που καταβάλλουν οι υπόχρεοι στο κράτος εξαρτάται από το μέγεθος της περιουσίας τους ή από την αξία των φορολογούμενων περιουσιακών στοιχείων τους. Παραδείγματα φόρου περιουσίας είναι: Ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος δωρεάς, ο φόρος μεταβίβασης, ο φόρος ακίνητης περιουσίας κ.α.

- σε φόρους δαπάνης ή κατανάλωσης, όταν ο φόρος που καταβάλλουν οι υπόχρεοι στο κράτος εξαρτάται από το μέγεθος της κατανάλωσης τους. Με άλλα λόγια ο φόρος αυτός επιβάλλεται στην κατανάλωση, με ποιο χαρακτηριστικό παράδειγμα φόρου δαπάνης τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)^{3 4}

1.2.2.3. Διάκριση των φόρων με κριτήριο τον Φορολογικό Συντελεστή

Με κριτήριο τη συμπεριφορά του φορολογικού συντελεστή οι φόροι διακρίνονται σε προοδευτικούς, αναλογικούς και αντίστροφα προοδευτικούς.

Προοδευτικοί είναι οι φόροι των οποίων καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση αυξάνεται και ο φορολογικός συντελεστής, με αποτέλεσμα μεγαλύτερο ποσοστό της φορολογικής βάσης να απορροφούν οι φόροι.

Αναλογικοί είναι οι φόροι των οποίων καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση ο φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός, με αποτέλεσμα το ποσοστό της φορολογικής βάσης που απορροφούν οι φόροι να παραμένει σταθερό.

Αντίστροφα Προοδευτικοί είναι οι φόροι των οποίων καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση, μειώνεται ο φορολογικός συντελεστής, με αποτέλεσμα μικρότερο ποσοστό της φορολογικής βάσης να απορροφούν οι φόροι.^{5 6}

1.3. Τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε φορολογικού συστήματος

Στην Δημόσια Οικονομική και την βιβλιογραφία ένα φορολογικό σύστημα θεωρείται «καλό» όταν:

- δεν παρεμβαίνει στην αποτελεσματική κατανομή των πόρων.
- είναι εύκολο και σχετικά μη δαπανηρό στη διοικητική διαχείριση του.

³ Ο.π. σημ. 1, σελ. 289 – 291.

⁴ Ο.π. σημ. 2, σελ. 37 – 44.

⁵ Ο.π. σημ. 1, σελ. 292 – 293.

⁶ Ο.π. σημ. 2, σελ. 44 – 54.

- προσαρμόζεται με ευκολία στις οικονομικές μεταβολές.
- είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να είναι κατανοητό για τον φορολογούμενο.
- η κατανομή του φορολογικού βάρους είναι δίκαιη, έτσι ώστε ο καθένας να πληρώνει το «δίκαιο μερίδιο» του⁷.

1.4. Οι βασικές αρχές της φορολογίας

Οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες θα πρέπει να στηρίζεται κάθε φορολογικό σύστημα είναι:

- Καθολικότητα: ο φόρος πρέπει να είναι καθολικός και η προνομιακή μεταχείριση κάποιων οικονομικών μονάδων επιτρέπεται μόνο με βάση συγκεκριμένων κριτηρίων.
- Βεβαιότητα: τα άτομα θα πρέπει να γνωρίζουν εκ των προτέρων το ποσό, τον τρόπο και τον χρόνο πληρωμής.
- Καταλληλότητα: ο φόρος πρέπει να εισπράττεται με κατάλληλο τρόπο που να διευκολύνει τον φορολογούμενο και να του δημιουργεί τις λιγότερες ταμειακές δυσχέρειες.
- Ορθολογικότητα: Το φορολογικό σύστημα πρέπει να ελαχιστοποιεί τα έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης των φόρων και να μεγιστοποιεί τα καθαρά φορολογικά έσοδα.
- Επάρκεια: Από δυο ή περισσότερους φόρους που ασκούν τις ίδιες επιδράσεις στη συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων, θα πρέπει να επιλέγεται ο φόρος εκείνος που αποφέρει τα περισσότερα επαρκή έσοδα που να υπερβαίνουν το κόστος διαχείρισης του.
- Ευκαμψία: Το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να προσαρμόζεται ταχέως στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται εγκαίρως οι οικονομικές διαταραχές.
- Οικονομική αποτελεσματικότητα: ο φόρος να είναι ουδέτερος, δηλαδή να μην επηρεάζει τις επιλογές των ατόμων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων είναι

⁷ Joseph Stiglitz, Οικονομική του Δημόσιου Τομέα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1992, σελ. 466 – 480.

άριστη και να διορθώνει τις επιλογές των ατόμων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων δεν είναι αποτελεσματική⁸.

1.5. Οι αντιδράσεις των φορολογούμενων στους φόρους

Οι φόροι αντιπροσωπεύουν την επιβάρυνση που υφίσταται η κοινωνία για να μπορέσει το κράτος να την εφοδιάσει με τα απαραίτητα αγαθά και υπηρεσίες. Συνήθως τα άτομα αντιμετωπίζουν τους φόρους ως αναγκαίο κακό, το οποίο οφείλουν να αποδεχτούν για να γίνει δυνατός ο εφοδιασμός της κοινωνίας με τις επιθυμητές υπηρεσίες του δημοσίου. Σε πολλές όμως περιπτώσεις η επιβολή των φόρων προκαλεί αντιδράσεις από την πλευρά των φορολογούμενων, οι οποίες έχουν σκοπό να μειώσουν την φορολογική τους υποχρέωση και ασκούν διάφορες επιδράσεις τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές, μιας και οδηγούν σε κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης διαφορετική από εκείνη που προβλέπεται από τη φορολογική νομοθεσία. Οι κυριότερες από τις αντιδράσεις αυτές είναι:

- η φοροδιαφυγή.
- η φοροαποφυγή.
- η μετακύληση των φόρων.⁹

1.5.1. Φοροδιαφυγή

Φοροδιαφυγή¹⁰ (tax evasion) αποτελεί κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη των φορολογούμενων, που έχει ως σκοπό τη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την αποφυγή καταβολής του φόρου. Φοροδιαφυγή αποτελεί για παράδειγμα η απόκρυψη από τις επιχειρήσεις των πωλήσεων τους, η απόκρυψη του συνόλου ή μέρους του εισοδήματος τους από την πλευρά των φορολογούμενων, η μη δήλωση περιουσιακών στοιχείων ή η δήλωση σε αξία χαμηλότερη της κανονικής.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι φοροδιαφυγή αποτελεί, το τμήμα εκείνο του φόρου εισοδήματος, το οποίο αντιστοιχεί σε εισόδημα που θα έπρεπε να δηλώνεται οικειοθελώς από

⁸ Δαλαμαγκας Βασίλης, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις «Το Οικονομικό» Κ. & Π. Σμπιλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα 1999, σελ. 210.

⁹ Ο.π. σημ. 1, σελ. 306.

¹⁰ Για την Φοροδιαφυγή δεξ:

Α) Μανεσιωτης Β., Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, στο Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα, επιμέλεια Τσατσος Ν., Εκδόσεις Σμπιλιας – Το Οικονομικό, Αθήνα 1991, σελ. 237 – 266.

Β) Τατσος Ν., Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001., σελ. 15 – 24.

τους φορολογούμενους στις αρμόδιες φορολογικές αρχές, αλλά δεν δηλώνεται και το τμήμα εκείνο των έμμεσων φόρων και λοιπών άμεσων φόρων που θα έπρεπε να εισπράττεται και να αποδίδεται στο κράτος, αλλά δεν εισπράττεται.¹¹

Ως συνέπειες τις φοροδιαφυγής έχουν αναφερθεί¹²:

- η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών.
- η μείωση της δυνατότητας άντλησης φορολογικών εσόδων.
- η μείωση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών μέτρων.
- η διατάραξη των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.
- η μεγαλύτερη βαρύτητα από πλευράς του κράτους στους έμμεσους φόρους, με συνέπεια την αύξηση της επιβάρυνσης των μεσαίων και χαμηλών εισοδηματικών τάξεων.
- η εξάπλωση της φοροδιαφυγής και στους συνεπείς φορολογούμενους μιας και επηρεάζεται αρνητικά η φορολογική συνείδηση τους.

Η φοροδιαφυγή όμως έχει και επωφελείς συνέπειες στην οικονομία και στην οικονομική συμπεριφορά των ατόμων και των επιχειρήσεων:

α) αυξάνει τις δυνατότητες αποταμίευσης των πολιτών και των επιχειρήσεων, με συνέπεια την επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης,

β) αποτρέπει την υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση και τις προκαλούμενες από αυτήν δυσμενείς συνέπειες κ.λπ.

Η έκταση της φοροδιαφυγής κυρίως εξαρτάται από¹³:

α) από την ροπή των φορολογούμενων για φοροδιαφυγή και

β) από την ικανότητα του φορολογικού μηχανισμού να περιορίσει την ροπή αυτή.

Η ροπή των φορολογούμενων για φοροδιαφυγή προσδιορίζονται από πολλούς παράγοντες. Οι σπουδαιότεροι είναι:

α) το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού,

β) το μέγεθος της φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών,

γ) ο τρόπος κατανομής του φορολογικού βάρους,

δ) το ύψος των φορολογικών ποινών,

ε) ο τρόπος δαπάνης των φορολογικών εσόδων από το κράτος,

στ) η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος,

¹¹ Ο.π. σημ. 1, σελ. 306 – 309.

¹² Ο.π. σημ. 11B, σελ. 17 – 19.

¹³ Ο.π. σημ. 11B, σελ. 20 – 24.

- ζ) η οργάνωση και το επίπεδο των φοροτεχνικών υπηρεσιών,
- η) ο βαθμός ανάπτυξης και οργάνωσης της οικονομίας,
- θ) ο βαθμός οργάνωσης της αγοράς,
- ι) η διάρθρωση του εθνικού εισοδήματος της χώρας.

1.5.2. Φοροαποφυγή

Φοροαποφυγή¹⁴ (tax avoidance) είναι η πλήρης ή μερική αποφυγή του φόρου από την πλευρά του υπόχρεου. Αν και τα αποτελέσματα της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής είναι τα ίδια (απώλεια εσόδων για το κράτος), διαφέρουν από πολιτική και ηθική άποψη. Στην περίπτωση της φοροαποφυγής ο φορολογούμενος κατορθώνει με νόμιμες ενέργειες να μειώσει την φορολογική του υποχρέωση ή και να αποφύγει εντελώς την καταβολή του φόρου. Οι φορολογούμενοι σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιούν τις ατέλειες της φορολογικής νομοθεσίας για την επίτευξη του παραπάνω αποτελέσματος. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις οι ατέλειες αυτές δημιουργούνται από τις ίδιες τις ενδιαφερόμενες για φοροαποφυγή ομάδες του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες καταφέρνουν να επηρεάσουν την πολιτική εξουσία και να δημιουργήσουν τα κενά αυτά στο νόμο, ώστε να μπορούν να τα χρησιμοποιούν για την αποφυγή του φόρου.

1.5.3. Μετακύλιση των φόρων

Ως μετακύλιση του φόρου θεωρείται η μετάθεση του φόρου αυτού από τον ιδιωτικό φορέα στον οποίο αρχικά επιβάλλεται σε έναν άλλο ιδιωτικό φορέα. Η μετάθεση αυτή του φόρου γίνεται με αναπροσαρμογή των όρων, με τους οποίους εκείνος που υποχρεώνεται να καταβάλλει το φόρο στο δημόσιο, συναλλάσσεται με άλλους ιδιωτικούς φορείς στην αγορά. Ένα παράδειγμα είναι η μετάθεση του φόρου από τους παραγωγούς στους χονδρέμπορους με αύξηση της τιμής των προϊόντων.

Οι έμμεσοι φόροι δαπάνης συνήθως επιβάλλονται με την πρόθεση να μεταβιβασθούν και να επιβαρύνουν τους τελικούς καταναλωτές, ενώ οι φόροι που έχουν ως βάση το εισόδημα ή την περιουσία έχουν σκοπό να επιβαρύνουν εκείνους στους οποίους επιβάλλονται αρχικά. Ανεξάρτητα από την πρόθεση του νομοθέτη για τον ποιον θα επιβαρύνει ο φόρος, τόσο

¹⁴ Ο.π. σημ. 1, σελ. 309 – 310. και σημ. 11B, σελ. 24 – 26.

από την άποψη της οικονομικής όσο και από την άποψη της κοινωνικής πολιτικής, αυτό που έχει σημασία είναι ποιος τελικά επιβαρύνεται από τον φόρο.

Η μετακύλιση διακρίνεται σε μετακύλιση προς τα εμπρός και μετακύλιση προς τα πίσω. Μετακύλιση προς τα εμπρός έχουμε, όταν ο φόρος μετακυλιέται στους τελικούς καταναλωτές των προϊόντων με αύξηση των τιμών τους. Αντίθετα, μετακύλιση προς τα πίσω έχουμε, όταν ο φόρος μετακυλιέται στους κατόχους των παραγωγικών συντελεστών με μείωση των καθαρών αμοιβών τους.¹⁵

1.6. Ανακεφαλαίωση

Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο παρουσιάσαμε βασικά θέματα της θεωρίας των φόρων μιας και όπως αναφέραμε στην εισαγωγή του κεφαλαίου η παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου των φόρων αποτελεί προϋπόθεση για την καλύτερη κατανόηση της εργασίας μας.

Ιδιαίτερα το θέμα που θα μας απασχολήσει στην συνέχεια είναι η εκτεταμένη φοροδιαφυγή στην χώρα μας, καθώς και οι πολιτικές που πρέπει να ακολουθηθούν έτσι ώστε να περιοριστεί το μέγεθός της.

¹⁵ Ο.π. σημ. 1, σελ. 310 – 311.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

2.1. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την περιγραφή βασικών στοιχείων του ελληνικού φορολογικού συστήματος έτσι όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα από τα βασικά φορολογικά νομοθετήματα. Συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν συνοπτικά οι βασικές φορολογίες (φόρος εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, φόρος περιουσίας) καθώς, και βασικά θέματα της ισχύουσας φορολογικής διαδικασίας που αφορούν διαδικασίες ελέγχου και είσπραξης των σχετικών φόρων .

Στη συνέχεια, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη του συνόλου των φόρων, και των βασικών πηγών εσόδων (άμεσων και έμμεσων φόρων, φόρων περιουσίας και Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης). Τέλος, θα δούμε τις μεταβολές των παραπάνω μεγεθών ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

2.2. Η θεμελίωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Ελληνικού Συντάγματος:

« Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους »¹⁶.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 78 παρ.1 του Συντάγματος:

« Κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες τους, στις οποίες αναφέρεται ο φόρος »¹⁷.

¹⁶ <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>
σελ.21 (10/7/2014)

¹⁷ Ο.π. σημ. 16, σελ. 75 (10/7/2014)

Τέλος, στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου:

« Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε ».¹⁸

Σύμφωνα με το άρθρο 113 της ενοποιημένης απόδοσης της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

« Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική Επιτροπή, εκδίδει διατάξεις για την εναρμόνιση των νομοθετημάτων περί των φόρων κύκλου εργασιών, των ειδικών φόρων καταναλώσεως και των λοιπών έμμεσων φόρων, στο βαθμό που η εναρμόνιση αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η εγκαθίδρυση και λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.»¹⁹

Οι παραπάνω διατάξεις είναι αυτές που με διαφορά επηρεάζουν το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα διαμορφώνοντας αντιστοίχως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του.

2.3. Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα μέσα από τα νομοθετήματα

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάσουμε το Ελληνικό Φορολογικό σύστημα και τα βασικά του χαρακτηριστικά μέσα από τους διάφορους φορολογικούς νόμους, τα Προεδρικά Διατάγματα, τις εγκυκλίους, τις Υπουργικές Αποφάσεις και την νομολογία.

Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν τα βασικά νομοθετήματα των οποίων οι κύριες διατάξεις επηρεάζουν και καταλήγουν εν τέλει να διαμορφώνουν το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα.

¹⁸ Ο.π. σημ. 16, σελ. 76 (10/7/2014)

¹⁹ Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Συνθήκη της Λισσαβόνας, Εκδόσεις Σακκουλα, 5^η Έκδοση, Αθήνα 2010, σελ. 565.

2.3.1. Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος – Κ.Φ.Ε. (Ν.4172/2013)

Κομβικό σημείο στην φορολογική μας νομοθεσία αποτέλεσε το Νομοθετικό Διάταγμα 3323/1955 με το οποίο καθιερώθηκε ο προσωπικός φόρος εισοδήματος και μαζί με το Νομοθετικό Διάταγμα 3843/1958 αποτελούν τον κορμό του Ελληνικού φορολογικού συστήματος. Το 1994, με τον νόμο 2238/1994, οι διατάξεις αυτών των δυο διαταγμάτων κωδικοποιήθηκαν σε ένα ενιαίο κείμενο που όρισε για πολλά χρόνια τη φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα. Το 2013, με τον νόμο 4172/2013²⁰ αντικαταστάθηκε ο νόμος 2238/1994 και επήλθαν σημαντικές μεταβολές στην φορολογία εισοδήματος. Στη συνέχεια με τον νόμο 4223/2013²¹ επήλθαν μια σειρά από τροποποιήσεις στον νόμο 4172/2013.

Ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος αποτελεί έναν από τους τρεις πυλώνες της πρόσφατης φορολογικής μεταρρύθμισης. Οι άλλοι δυο πυλώνες αφορούν τον Κώδικα Φορολογικών Διαδικασιών και τον Κώδικα Φορολογικών Κινήτρων. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της φορολογίας εισοδήματος στην Ελλάδα, όπως προκύπτουν από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο είναι:

- Τα ακαθάριστα εισοδήματα διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες (πηγές εισοδήματος)²²:
 - εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,
 - εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα,
 - εισόδημα από κεφάλαιο και
 - εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Να σημειωθεί ότι με τον προηγούμενο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, τα εισοδήματα ανάλογα με την πηγή προέλευσης τους διακρίνονταν στις παρακάτω κατηγορίες²³:

- εισόδημα απ ακίνητα,

²⁰ http://www.pedmede.gr/site/images/nomoi/095_FEK167_A_2013.pdf (10/7/2014)

²¹ http://www.et.gr/idosnph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wEaosRGzKxO6XdtvSoClrL87e_1TwhCA6l5MXD0LzOTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS18kAEhATUkJb0x1LIIdQ163nV9Ktd6SlufXco3gxIOTXDyhg5tCjFwozs6lGS9_O_qwK0aShnOEK (10/7/2014)

²² Ν. 4172/2013, άρθρο 7, παρ.2.

²³ Ν. 2238/1994, άρθρο 4, παρ. 2.

- εισόδημα από κινητές αξίες,
- εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις,
- εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις,
- εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες,
- εισόδημα από υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση η κατηγοριοποίηση των εισοδημάτων ακολουθεί το μοντέλο του ΟΟΣΑ, ενώ, ό,τι δεν εμπίπτει στο εννοιολογικό πεδίο αυτών των κατηγοριών εισοδημάτων, δεν υπόκειται σε φόρο εισοδήματος με βάση τον Κ.Φ.Ε., όπως π.χ. τα κέρδη των αμοιβαίων κεφαλαίων του Ν. 3283/2004 και του Ν. 2778/1999.

Τα εισοδήματα από εμπορικές επιχειρήσεις, γεωργικές επιχειρήσεις και υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών αντιμετωπίζονται πλέον ενιαία ως εισοδήματα από επιχειρηματική δραστηριότητα.

➤ Ο φορολογικός συντελεστής δεν είναι ενιαίος για τα όλα τα εισοδήματα ανεξάρτητα από την πηγή προέλευσης τους. Αντίθετα, υπάρχει διαφοροποίηση του φορολογικού συντελεστή ανάλογα με την πηγή απόκτησης του εισοδήματος. Αναλυτικότερα:

Κλίμακα εισοδήματος από μισθωτή εργασία²⁴

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
25.000	22 %	5.500	25.000	5.500
17.000	32 %	5.440	42.000	10.940
Υπερβάλλον	42 %			

Κλίμακα κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα²⁵

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
50.000	26 %	13.000	50.000	13.000
Ή κατ' εξαίρεση	13 % (μείωση κατά 50 % του συντελεστή α' κλιμακίου)	για ετήσιο εισόδημα έως 10.000 ευρώ για τις νέες ατομικές επιχειρήσεις και νέους ελεύθερους επαγγελματίες με πρώτη δήλωση έναρξης επιτηδεύματος από 1.1.2013 και για τα 3 πρώτα έτη της επαγγελματικής τους δραστηριότητας.		
Άνω των	33 %			

²⁴ Ν. 4172/2013, άρθρο 15, παρ.1.

²⁵ Ν. 4172/2013, άρθρο 29, παρ. 1.

50.000 ευρώ		
ή κατ' εξαίρεση το σύνολο των κερδών	13 % χωρίς κλίμακα	τα κέρδη από ατομική γεωργική επιχείρηση ²⁶

Φορολογούνται αυτοτελώς με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης

α) Κάθε εφάπαξ αποζημίωση που παρέχεται από οποιονδήποτε φορέα και για οποιονδήποτε λόγο διακοπής της σχέσεως εργασίας ή άλλης σύμβασης, η οποία συνδέει το φορέα με τον δικαιούχο της αποζημίωσης. Ο φόρος υπολογίζεται, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα²⁷:

Κλιμάκιο Αποζημίωσης	Φορολογικός Συντελεστής
≤ 60.000	0 %
60.001 – 100.000	10 %
100.001 – 150.000	20 %
> 150.000	30 %

β) Το ασφάλισμα που καταβάλλεται στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστικών συνταξιοδοτικών συμβολαίων φορολογείται αυτοτελώς²⁸:

Είδος Ασφαλίματος	Φορολογικός Συντελεστής*
Κάθε περιοδικά καταβαλλόμενη παροχή	15 %
Εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή μέχρι 40.000 ευρώ	10 %
Εφάπαξ καταβαλλόμενη Παροχή άνω των 40.000 ευρώ	20 %

* Προσαυξάνεται κατά 50 % σε περίπτωση πρόωρης εξαγοράς

Κλίμακα Εισοδημάτων από Ακίνητα²⁹

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
12.000	11 %	1.320	12.000	1.320
Υπερβάλλον	33 %			

²⁶ Ν. 4172/2013, άρθρο 29, παρ. 3

²⁷ Ν. 4172/2013, άρθρο 15, παρ. 3.

²⁸ Ν. 4172/2013, άρθρο 15, παρ. 4.

²⁹ Ν. 4172/2013, άρθρο 40, παρ. 4.

Συντελεστής Εισοδήματος από μερίσματα³⁰

Φορολογικός Συντελεστής
10 %

Συντελεστής Εισοδήματος από τόκους³¹

Φορολογικός Συντελεστής
15 %

Συντελεστής Εισοδήματος από δικαιώματα³²

Φορολογικός Συντελεστής
33 %

Συντελεστής Εισοδήματος από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου³³

Φορολογικός Συντελεστής
15 %

Συντελεστής Εισοδήματος από προσαύξηση περιουσίας³⁴ (αφορά κυρίως αδήλωτα εισοδήματα, δηλαδή περιουσία η απόκτηση της οποίας δεν δικαιολογείται από τον φορολογούμενο)

Φορολογικός Συντελεστής
33 %

➤ Στη φορολογία εισοδήματος Νομικών Προσώπων εντάσσονται και οι προσωπικές εταιρίες, οι αστικές εταιρίες και οι κοινοπραξίες και ευρύτερα κάθε δίκαιο μάρφωμα που δεν είναι φυσικό πρόσωπο (νομικές οντότητες). Όλα τα έσοδα που αποκτούν τα πρόσωπα που υπάγονται στη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων θεωρούνται έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα.

➤ Ο φορολογικός συντελεστής είναι ενιαίος για όλα τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες, καθώς και για τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους σωματεία και ιδρύμα-

³⁰ Ν. 4172/2013, άρθρο 40, παρ. 1.

³¹ Ν. 4172/2013, άρθρο 40, παρ. 2.

³² Ν. 4172/2013, άρθρο 40, παρ. 3.

³³ Ν. 4172/2013, άρθρο 43.

³⁴ Ν. 4172/2013, άρθρο 29, παρ. 4.

τα. Διάκριση του φορολογικού συντελεστή υπάρχει ανάλογα με το αν τηρούν απλογραφικά η διπλογραφικά βιβλία. Συγκεκριμένα³⁵:

Κλίμακα Εισοδήματος για Ο.Ε., Ε.Ε, λοιπές προσωπικές εταιρείες και κοινοπραξίες (όταν τηρούν απλογραφικά βιβλία).

Κλίμακιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
50.000	26 %	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33 %			

Συντελεστής Εισοδήματος όλων των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων (όταν τηρούν διπλογραφικά βιβλία)

Φορολογικός Συντελεστής
26 %

Συντελεστής Εισοδήματος αγροτικών συνεταιρισμών και ομάδων παραγωγών³⁶.

Φορολογικός Συντελεστής
13 %

Οι νέες φορολογικές κλίμακες και οι φορολογικοί συντελεστές ισχύουν για εισοδήματα που αποκτώνται από το οικονομικό έτος 2015 (χρήση 2014) και μετά.

➤ Με το νέο Κ.Φ.Ε., άλλαξε η φιλοσοφία αναφορικά με την έκπτωση των δαπάνων. Ενώ με το προηγούμενο σύστημα προβλέπονταν έστω και ενδεικτικά οι εκπιπόμενες δαπάνες, με το νέο Κ.Φ.Ε. απαριθμούνται πλέον περιοριστικά μόνο οι μη εκπιπόμενες δαπάνες. Στις μη εκπιπόμενες δαπάνες περιλαμβάνονται³⁷:

- κάποιες περιπτώσεις τόκων,
- κάθε είδους δαπάνη που αφορά σε αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας άνω των 500 ευρώ, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έγινε με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής,
- οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές,

³⁵ Ν. 4172/2013, άρθρο 58, παρ. 1.

³⁶ Ν. 4172/2013, άρθρο 58, παρ. 2.

³⁷ Ν. 4172/2013, άρθρο 23.

- προβλέψεις για διαγραφή επισφαλών απαιτήσεων εκτός των οριζόμενων στον Κ.Φ.Ε.,
- πρόστιμα και ποινές, περιλαμβανομένων των προσαυξήσεων,
- η παροχή ή λήψη αμοιβών σε χρήμα ή είδος που συνιστούν ποινικό αδίκημα,
- ο φόρος εισοδήματος, το τέλος επιτηδεύματος και οι έκτακτες εισφορές, καθώς και ο Φ.Π.Α. που αναλογεί σε μη εκπιπόμενες δαπάνες, εφόσον δεν είναι εκπεστές ως Φ.Π.Α. εισροών,
- το τεκμαρτό μίσθωμα σε περίπτωση ιδιόχρησης κατά το μέτρο που υπερβαίνει το 3 % επί της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου,
- οι δαπάνες για την οργάνωση και διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων,
- οι δαπάνες για την διεξαγωγή εορταστικών εκδηλώσεων, σίτισης και διαμονής πελατών ή εργαζομένων,
- οι δαπάνες ψυχαγωγίας,
- προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες,
- το σύνολο των δαπανών που καταβάλλονται προς φορολογικούς κατοίκους σε μη συνεργάσιμο κράτος ή κράτος με προνομιακό φορολογικό καθεστώς,
- δαπάνες που αφορούν αφορολόγητα έσοδα από μερίσματα,

Οι διατάξεις για την έκπτωση των επιχειρηματικών δαπανών εφαρμόζονται σε φορολογικές περιόδους που κλείνουν μετά την 30^η Ιουνίου 2014 και εφεξής.

2.3.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας – Φ.Π.Α. (Ν.2859/2010)

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) θεσπίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1986 με τον νόμο 1642 καταργώντας τον φόρο κύκλου εργασιών και τελών χαρτοσήμου, ίσχυσε από το 1987 και είναι έμμεσος φόρος ο οποίος επιβάλλεται στην προστιθέμενη αξία σε κάθε στάδιο παραγωγής σε όλα τα στάδια παραγωγής και εμπορίου (και στα εισαγόμενα αγαθά) και επιρρίπτεται στον τελικό καταναλωτή. Ο Φ.Π.Α. είναι αναλογικός έμμεσος φόρος ο οποίος δεν αποτελεί στοιχείο του κόστους και βασιίζεται στο σύστημα των εκπτώσεων.

Σήμερα διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 2859/2000 και εφαρμόζονται τρεις συντελεστές Φ.Π.Α. (πλην των νησιών του Αιγαίου). Ο βασικός συντελεστής από 1/7/2010 είναι 23 % και αφορά το σύνολο περίπου των αγαθών πλην τροφίμων, φαρμάκων, τουριστικών υπη-

ρεσιών και εκδόσεων. Ο μειωμένος συντελεστής εφαρμόζεται για τα τρόφιμα, οπωρολαχανικά, νερό, φυτοφάρμακα και κάποια φαρμακευτικά προϊόντα, μεταφορές κλπ. και είναι σήμερα 13 %. Τέλος υφίσταται και ένας τρίτος μειωμένος συντελεστής κατά 50 % του μειωμένου συντελεστή με τον οποίο τιμολογούνται κυρίως οι εκδόσεις εφημερίδων, βιβλίων και περιοδικών, η παροχή υπηρεσιών διαμονής σε ξενοδοχεία, φάρμακα κλπ. Για τα νησιά των νομών Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου, Κυκλάδων, και τα νησιά του Αιγαίου Θάσος, Σαμοθράκη, Βόρειες Σποράδες και Σκύρο, οι συντελεστές του φόρου μειώνονται κατά τριάντα τοις εκατό (δηλαδή, 16 %, 9 % και 4,5 %). Ο φόρος εισπράττεται από τις επιχειρήσεις και αποδίδεται με οικίες δηλώσεις ανά τρίμηνο ή μηνιαία στο κράτος.

2.3.3. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων – ΕΝ.Φ.Ι.Α. (Ν.4223/2013)

Ο νόμος 4223/2013 θέσπισε από το έτος 2014 και για κάθε επόμενο έτος τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.), ενώ παράλληλα κατάργησε ρητός το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π.)

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. αντικατέστησε στην πραγματικότητα τον Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π.) που ίσχυε για το έτος 2010 έως και το έτος 2013) και το Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ακινήτων (Ε.Ε.Τ.Α.) που ίσχυσε για το έτος 2013) [και προηγουμένως Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών (Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε.) που ίσχυσε για τα έτη 2011 και 2012] και συνιστά συνδυασμό αυτών υπό την μορφή κύριου φόρου σε κάθε ακίνητο και συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στο φόρο.

2.3.3.1. Αντικείμενο του ΕΝ.Φ.Ι.Α.³⁸

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται σε εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητα τα οποία βρίσκονται στην Ελλάδα και τα οποία ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κάθε είδους νομικές οντότητες την 1^η Ιανουαρίου κάθε έτους, ανεξάρτητα από τυχόν μεταβολές κατά την διάρκεια του έτους και ανεξάρτητα από την μεταγραφή του τίτλους κτήσης. Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α επιβάλλεται, εκτός από τα εμπράγματα δικαιώματα της πλήρους κυριότητας, της ψιλής κυριότητας, της επικαρπίας και της οίκησης, και στο δικαίωμα της επιφανείας επί του ακινήτου, καθώς και στα εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα αποκλειστικής χρήσης θέσης στάθμευσης, βοηθητι-

³⁸ Ν. 4223/2013, άρθρο 1

κού χώρου και κολυμβητικής που βρίσκονται σε κοινοκτητο τμήμα του ακινήτου και αποτελούν παρακολουθήματα των ως άνω εμπράγματων δικαιωμάτων.

Για τον καθορισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. λαμβάνεται υπόψη η πραγματική κατάσταση του ακινήτου όπως προκύπτει από την οριστική εγγραφή στο κτηματολογικό γραφείο ή από τον τίτλο κτήσης. Σε περίπτωση που η πραγματική επιφάνεια του ακινήτου υπερβαίνει την αναγραφόμενη στην οριστική εγγραφή στο κτηματολογικό γραφείο ή στον τίτλο κτήσης ή στην άδεια οικοδομής ή έχει γίνει αλλαγή χρήσης του ακινήτου, λαμβάνεται υπόψη η πραγματική επιφάνεια και η πραγματική χρήση του ακινήτου.

2.3.3.2. Υποκείμενο του ΕΝ.Φ.Ι.Α³⁹

Σε φόρο υπόκειται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή κάθε είδους νομική οντότητα ανάλογα με το δικαίωμα και το ποσοστό του.

Μεταξύ των απαριθμούμενων υποκειμένων του φόρου συμπεριλαμβάνεται ρητά και η περίπτωση κατόχου ακινήτου που ανήκει σε φορέα της Γενικής Κυβέρνησης χωρίς τη συναίνεση του φορέα. Ομοίως, καθίσταται υποκείμενο του φόρου ο κάτοχος ακινήτου, πλην του δημοσίου, που ανήκει στην ΕΤΑΔ Α.Ε. και στην Αττικό Μετρό Α.Ε. με τη συναίνεση των ως άνω εταιριών και ανεξαρτήτως του τρόπου περιέλευσης σε αυτόν της κατοχής του ακινήτου. Στις περιπτώσεις αυτές ο συνολικός φόρος ισούται με το φόρο που αναλογεί στην πλήρη κυριότητα και βαρύνει αποκλειστικά και μόνο τον τρίτο κάτοχο.

2.3.3.3. Υπολογισμός του ΕΝ.Φ.Ι.Α⁴⁰

ΕΝ.Φ.Ι.Α. επί κτισμάτων⁴¹

Ο κύριος φόρος που αναλογεί στα δικαιώματα επί των κτισμάτων υπολογίζεται με βάση τη γεωγραφική θέση, την επιφάνεια, τη χρήση, την παλαιότητα, τον όροφο και τον αριθμό των προσόψεων του κτίσματος. Συγκεκριμένα ο κύριος φόρος των κτισμάτων ανευρίσκεται ως εξής:

³⁹ Ν. 4223/2013, άρθρο 2

⁴⁰ Ν. 4223/2013, άρθρα 4 – 5.

⁴¹ Ν. 4223/2013, άρθρο 4Α.

Φόρος =	Επιφάνεια Κτίσματος (τ.μ.) X Βασικός Φόρος (Β.Φ.) X Συντελεστής Παλαιότητας Κτίσματος (Σ.Π.Κ.) X Συντελεστή Ορόφου (Σ.Ο.) ή Συντελεστή Μονοκατοικίας (Σ.Μ.) X Συντελεστής Πρόσωσης (Σ.Π.) X Συντελεστής Βοηθητικών Χώρων (Σ.Β.Χ. όπου εφαρμόζεται) X Συντελεστή Ημιτελών Κτισμάτων (Σ.Η.Κ. όπου εφαρμόζεται)
---------	--

Κριτήρια για τον υπολογισμό του φόρου αποτελούν η γεωγραφική θέση του κτίσματος που προσδιορίζει την τιμή ζώνης, η επιφάνεια που υπολογίζεται σε τετραγωνικά μέτρα, η χρήση των χώρων του κτίσματος που διακρίνεται σε κύρια και βοηθητική και τέλος η παλαιότητα του κτίσματος.

Ο βασικός φόρος κυμαίνεται από 2 ευρώ έως 13 ευρώ ανά τ.μ. (ορίζονται 12 κλιμάκια / φορολογικές ζώνες ανάλογα με την Τιμή Ζώνης της γεωγραφικής θέσης του ακινήτου σύμφωνα με το αντικειμενικό σύστημα), όπως προκύπτει από τον Πίνακα 2.1.:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.		
Κλιμάκια για τον υπολογισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α.		
Τιμή Ζώνης (Ευρώ / m ²)	Φ.Ζ.	Βασικός Φόρος (Β.Φ.) (Ευρώ/ m ²)
0 – 500	1	2,00
501 – 750	2	2,80
751 – 1.000	3	2,90
1.001 – 1.500	4	3,70
1.501 – 2.000	5	4,50
2.001 – 2.500	6	6,00
2.501 – 3.000	7	7,60
3.001 – 3.500	8	9,20
3.501 – 4.000	9	9,50
4.001 – 4.500	10	11,10
4.501 – 5.000	11	11,30
5001 +	12	13,00

Πηγή: Ν.4223/2013.

ΕΝ.Φ.Ι.Α. επί οικοπέδων (γήπεδα εντός σχεδίου πόλης ή οικισμού)⁴²

Ο κύριος φόρος για τα δικαιώματα επί οικοπέδων ανευρίσκεται ως εξής:

Φόρος =	Επιφάνεια Οικοπέδου (τ.μ.) X Συντελεστής Φόρου (Σ.Φ.)
---------	---

⁴² Ν. 4223/2013, άρθρο 4Β.

Ο Συντελεστής Φόρου που κυμαίνεται από 3 ευρώ έως 9.000 ευρώ ανά στρέμμα (ή 0,003 ευρώ – 9 ευρώ ανά τ.μ. βάσει 25 κλιμακίων), προσδιορίζεται βάσει της μοναδιαίας αξίας του οικοπέδου που είναι ο λόγος της φορολογητέας αξίας του οικοπέδου προς την συνολική επιφάνεια του.

ΕΝ.Φ.Ι.Α. επί αγροτεμαχίων (γήπεδα εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού)

Ο κύριος Φόρος για τα δικαιώματα επί αγροτεμαχίου ανευρίσκεται ως εξής:

Φόρος =	Επιφάνεια Γηπέδου (τ.μ.) X Βασικός Συντελεστής Φόρου (Σ.Φ.) X Συντελεστή Θέσης (Σ.Θ.) X Συντελεστή Χρήσης (Σ.Χ.) X Συντελεστή Άρδευσης (Σ.Αρ.) X Συντελεστή Απαλλοτρίωσης (Σ.Απ., όπου εφαρμόζεται) X Συντελεστής Κατοικίας (Σ.Κ., όπου εφαρμόζεται)
---------	--

Ο Βασικός Συντελεστής Φορολογίας καθορίζεται σε 1 ευρώ / στρέμμα (ή 0,001 ευρώ / τ.μ.)

Ο Συντελεστής θέσης προσδιορίζεται βάσει της ελάχιστης Αρχικής Βασικής Αξίας της Δημοτικής Ενότητας στην οποία ανήκει το γήπεδο και κυμαίνεται από 1 έως 3.

Ο Συντελεστής Χρήσης κυμαίνεται από 0,1 έως 8

Ο Συντελεστής άρδευσης έχει οριστεί σε 1,1

Ο Συντελεστής απαλλοτρίωσης έχει οριστεί σε 0,75

Ο Συντελεστής Κατοικίας έχει οριστεί σε 5.

Ο υπολογισμός του συμπληρωματικού φόρου ΕΝ.Φ.Ι.Α.⁴³

Ο συμπληρωματικός φόρος ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται στη συνολική αξία των ακινήτων και διαφοροποιείται ως προς τους συντελεστές φορολόγησης (κλίμακα προοδευτικών συντελεστών ή αναλογικός συντελεστής) ανάλογα με το υποκείμενο του φόρου (Φυσικό ή νομικό πρόσωπο / νομική οντότητα).

Η αξία επί της οποίας επιβάλλεται ο συμπληρωματικός φόρος προσδιορίζεται κατ' ειδικό τρόπο βάσει της ισχύουσας Τιμής Ζώνης ή Εκκίνησης του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού αξίας ακινήτων επί αυξομειωτικών συντελεστών που καθορίζονται ανάλογα

⁴³ Ν. 4223/2013, άρθρο 5.

με τη χρήση και τη θέση του ακινήτου όπως ισχύει. Ο ως άνω τρόπος προσδιορισμού της αξίας είναι ενιαίος για φυσικά και νομικά πρόσωπα / οντότητες.

Ειδικότερα:

- Επιβάλλεται συμπληρωματικός φόρος στα φυσικά πρόσωπα με προοδευτικό συντελεστή από 0,1 % έως 1 % και θέσπιση αφορολόγητου ορίου ύψους 300.000 στη συνολική αξία των δικαιωμάτων που υπόκειται σε ΕΝ.Φ.Ι.Α., μη συνυπολογιζόμενης σε αυτής της αξίας των γηπέδων εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού (αγροτεμάχια).
- Επιβάλλεται συμπληρωματικός φόρος στα νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες με συντελεστή 5 % επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων που υπόκειται σε ΕΝ.Φ.Ι.Α., μη συνυπολογιζομένων σε αυτή της αξίας δικαιωμάτων που απαλλάσσονται και της αξίας δικαιωμάτων σε κτίσματα και οικόπεδα ή γήπεδα που ιδιοχρησιμοποιούνται για την παραγωγή ή την άσκηση κάθε είδους επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανεξαρτήτως αντικειμένου εργασιών.

Προσδιορισμός του ΕΝ.Φ.Ι.Α και χρόνος υποβολής της δήλωσης⁴⁴

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. προσδιορίζεται με πράξη διοικητικού προσδιορισμού του φόρου που εκδίδεται από την φορολογική διοίκηση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας. Για τον προσδιορισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία των ακινήτων του προηγούμενου έτους με τις μεταβολές που επήλθαν, όπως αυτές απεικονίζονται κατά την 1^η Ιανουαρίου του επόμενου έτους στη Δήλωση Στοιχείων Ακινήτων (Εντυπο Ε9).

2.3.4. Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας (Ν.4174/2013)

Με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ενσωματώθηκαν σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο διατάξεις που βρίσκονταν διάσπαρτες σε άλλα νομοθετήματα, κυρίως τον Ν. 2238/1994 και τον Ν. 2859/2000 (Κώδικας Φ.Π.Α.) και αφορούν διαδικασίες ελεγχου και είσπραξης των σχετικών φόρων. Με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας:

- Εισάγεται γενική διάταξη κατά της φοροαποφυγής,

⁴⁴Ν. 4223/2013, άρθρο 6.

- Επιβάλλονται νέα πρόστιμα ανάλογα με το είδος της παράβασης (διαδικαστική ή φοροδιαφυγή) χωρίς να προβλέπεται δυνατότητα μείωσης τους σε περίπτωση συμβιβασμού⁴⁵,
- Προβλέπονται ευρύτερες εξουσίες της φορολογικής διοίκησης στο πλαίσιο ελέγχου ή είσπραξης των φόρων⁴⁶,
- Καθορίζεται η διαδικασία προσδιορισμού, βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου εισοδήματος, του Φ.Π.Α., του φόρου κατοχής ακίνητης περιουσίας, κάθε άλλου τέλους, εισφοράς κλπ. και των επιβαλλόμενων χρηματικών κυρώσεων για την είσπραξη τους⁴⁷
- Προσδιορίζεται ο τρόπος κοινοποίησης των πράξεων της φορολογικής διαδικασίας τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα⁴⁸,
- Προβλέπεται η δεσμευτικότητα των ερμηνευτικών εγκυκλίων για την φορολογική διοίκηση και η μη επιβολή προστίμων μη υποβολής ή ανακριβούς δήλωσης σε περίπτωση που ο φορολογούμενος ακολουθήσει τις εγκυκλίους αυτές. Αντιθέτως, προβλέπεται η μη δεσμευτικότητα των εγκυκλίων αυτών για τους φορολογούμενους⁴⁹,
- Ορίζεται η υποχρέωση τήρησης βιβλίων και στοιχείων τα οποία θα πρέπει να απεικονίζουν πλήρως τις συναλλαγές της επιχείρησης σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία (ΚΦΑΣ) και τα λογιστικά πρότυπα που προβλέπονται στην ελληνική νομοθεσία⁵⁰,
- Θεσπίζεται υποχρέωση του φορολογούμενου να παρέχει εντός προθεσμίας πέντε ημερών από την παραλαβή έγγραφου αιτήματος από τη διοίκηση τις απαιτούμενες πληροφορίες και τα απαιτούμενα έγγραφα⁵¹,
- Θεσπίζεται η υποχρέωση των κρατικών υπηρεσιών να παρέχουν στη φορολογική Διοίκηση κάθε διαθέσιμη πληροφορία και να επιδεικνύουν έγγραφα και λοιπά στοιχεία που έχουν στην κατοχή τους⁵²,
- Θεσπίζεται υποχρέωση τρίτων (π.χ. τράπεζες, συμβολαιογράφοι) να παρέχουν πληροφορίες στη Φορολογική διοίκηση σχετικές με φορολογούμενους με εξαίρεση

⁴⁵ Ν. 4174/2013, άρθρα 55 – 62.

⁴⁶ Ν. 4174/2013, άρθρα 23 – 28.

⁴⁷ Ν. 4174/2013, άρθρα 30 – 39.

⁴⁸ Ν. 4174/2013, άρθρο 5.

⁴⁹ Ν. 4174/2013, άρθρο 9.

⁵⁰ Ν. 4174/2013, άρθρο 13.

⁵¹ Ν. 4174/2013, άρθρο 14.

⁵² Ν. 4174/2013, άρθρο 15, παρ. 1.

πληροφορίες και έγγραφα που αφορούν σε ποινικές υποθέσεις που εκκρεμούν δικαστικά⁵³,

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η ενσωμάτωση διάφορων κανόνων και διαδικασιών σε έναν Κώδικα συνιστά σημαντική απλοποίηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου.

2.4. Η κατανομή των φόρων στην Ελλάδα

Στον πίνακα 2.2. παρουσιάζονται για την Ελλάδα το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.⁵⁴

Από τα στοιχεία του πίνακα 2.2. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 22.182 εκ. ευρώ ή κατά 101,68 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 10.367 εκ. ευρώ ή κατά 74,82 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 12.044 εκ. ευρώ ή κατά 159,12 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει μειωθεί κατά 229 εκ. ευρώ ή κατά – 58,87 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 13.543 εκ. ευρώ ή κατά 104,72 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 20,3 % σε 22,7 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,3 % σε 12,5 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες (από 7,9 % σε 10,1 %) μεταξύ 2010 και 2012

⁵³ Ν. 4174/2013, άρθρο 13, παρ. 3.

⁵⁴ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EK-13-002/EN/KS-EK-13-002-EN.PDF (10/7/2014)

- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου μειώθηκε από 0,1 % σε λιγότερο του 0,1 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες (από 13,4 % σε 13,7 %) μεταξύ 2010 και 2012.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.					
Κατανομή των Φόρων στην Ελλάδα					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κεφαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	21.814	13.856	7.569	389	12.932
2002	33.941	20.159	13.415	367	21.310
2009	45.823	26.153	19.146	524	29.457
2010	45.001	27.237	17.515	249	29.701
2011	44.959	26.678	18.301	250	27.272
2012	43.996	24.223	19.613	160	26.457
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	20,3	12,3	7,9	0,1	13,4
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	21,6	12,8	8,6	0,1	13,1
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	22,7	12,5	10,1	<0,1	13,7

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.

Summary Tables – 2/2013.

Data 1997 – 2012. Edition 2013⁵⁵

Κλείνοντας αυτή την ενότητα θα πρέπει να σημειώσουμε:

- την μεγάλη αύξηση των φορολογικών εσόδων σε τρέχουσες τιμές μεταξύ 2007 και 2012,
- την μεγάλη αύξηση των άμεσων φόρων σε τρέχουσες τιμές μεταξύ 2007 και 2012, που όμως όπως θα δούμε και στην επόμενη ενότητα οι άμεσοι φόροι υπολείπονται κατά πολύ των έμμεσων φόρων,

⁵⁵ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014).

- ότι διαχρονικά οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης παραμένουν σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο.

2.5. Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα – Μερικές γενικές διαπιστώσεις

Τα στοιχεία του Πίνακα 2.2. και του Πίνακα 2.3., επιβεβαιώνουν την κρατούσα άποψη ότι, από την οπτική της σύνθεσης των φορολογικών εσόδων, το ελληνικό φορολογικό σύστημα στηρίζεται κυρίως στην έμμεση φορολογία για την άντληση των πόρων που χρειάζεται για να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητες του και όχι στην άμεση φορολογία. Η υστέρηση της άμεσης φορολογίας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην φοροδιαφυγή που, μεταξύ άλλων, προέρχεται από τον μεγάλο βαθμό αυτοαπασχολούμενων⁵⁶. Οι εισφορές όμως κοινωνικής ασφάλισης είναι αρκετά υψηλές συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ε.Ε. και αυτό δημιουργεί προβλήματα ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3. Φορολογικά Έσοδα ως ποσοστό (%) του Α.Ε.Π. (Ε.Ε. – 27, Ε.Ζ. – 17, Ελλάδα)									
	2010			2011			2012		
	(Ε.Ε. 27)	(Ε.Ζ. 17)	GR	(Ε.Ε. 27)	(Ε.Ζ. 17)	GR	(Ε.Ε. 27)	(Ε.Ζ. 17)	GR
Σύνολο Φόρων	25,5	24,5	20,3	26,0	25,0	21,6	26,5	25,7	22,7
Έμμεσοι Φόροι	12,9	12,7	12,3	13,1	12,7	12,8	13,3	13,0	12,5
Άμεσοι Φόροι	12,3	11,6	7,9	12,6	11,9	8,6	13,0	12,4	10,1
Φόροι Κεφαλαίου	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	<0,1
Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης.	13,9	15,7	13,4	13,9	15,7	13,1	14,0	15,9	13,7

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.
Summary Tables – 2/2013.
Data 1997 – 2012. Edition 2013⁵⁷

⁵⁶ Για την τεκμηρίωση της άποψης αυτής δεξ: Kaplanoglou G and V.T. Rapanos, “Tax and Trust: The Fiscal Crisis in Greece”, South European Society and Politics, (2013), Volume 18, Issue 3, pp. 1-22.

⁵⁷ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014).

Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία είναι σχετικά υψηλή, αλλά και εκεί η φοροδιαφυγή πρέπει να είναι αρκετά εκτεταμένη, όπως ήδη αναφέραμε. Δυνατότητες για περαιτέρω αύξηση των συντελεστών δεν φαίνεται να υπάρχουν μετά τις αυξήσεις των τελευταίων ετών και η μόνη δυνατότητα για αύξηση των εσόδων είναι ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, που όμως δεν είναι απλή υπόθεση. Η φορολόγηση των επιχειρήσεων δεν είναι υψηλή, αλλά η αύξηση της φορολογίας παρακρατούμενων κερδών λειτουργεί αποθαρρυντικά για την ανάληψη νέων επενδύσεων.

Τέλος, οι φόροι περιουσίας έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα διαχείρισής τους, λόγω της ευρείας διασποράς της ιδιοκτησίας που υπάρχει στην χώρα μας και την επιβάρυνση όλων των νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

2.6. Ανακεφαλαίωση

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα στηρίζεται κυρίως στην έμμεση φορολογία για την άντληση των εσόδων του και λιγότερο στην άμεση φορολογία, αντίθετα με ότι συμβαίνει στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών – μελών της Ευρωζώνης που στηρίζονται στην άμεση φορολογία. Βασική αιτία αυτού του χαρακτηριστικού του ελληνικού φορολογικού συστήματος αποτελεί ο υψηλός βαθμός φοροδιαφυγής της χώρας μας, που όπως θα δούμε στη συνέχεια οφείλεται στον μεγάλο βαθμό των αυτοαπασχολούμενων και στην χαμηλή φορολογική συνείδηση.

Επιπλέον, τα έσοδα των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης στην χώρα μας είναι ιδιαίτερα υψηλό, συγκρινόμενα κυρίως με τα έσοδα των χωρών – μελών της Ευρωζώνης, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων.

Τέλος, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η επίδραση του φορολογικού συστήματος στην οικονομία δεν εξαρτάται μόνο από τους φορολογικούς συντελεστές, αλλά και από το όλο πλέγμα των διατάξεων και διαδικασιών που συνεπάγεται η φορολογική νομοθεσία, από την λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, το σύστημα επίλυσης διαφορών και πολλά άλλα. Αυτά τα θέματα θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στην τελευταία ενότητα της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

3.1. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε το γενικό πλαίσιο της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θα γίνει αναφορά στις συνθήκες πρόληψης της διπλής φορολογίας μεταξύ των χωρών – μελών της Ε.Ε.. Στην συνέχεια θα εξετάσουμε τις πολιτικές που εφαρμόζονται στην Ε.Ε. για την ομαλή λειτουργία του φορολογικού συστήματος και την φορολογική στρατηγική της Ένωσης, έτσι όπως αυτή προκύπτει από τα επίσημα κείμενα των θεσμικών της οργάνων.

Τέλος, θα παρουσιάσουμε, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, τα βασικά μεγέθη των φορολογικών εσόδων της Ε.Ε. και της Ευρωζώνης για τα έτη 2010, 2011 και 2012, καθώς και την εξέλιξη τους ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

3.2. Η φορολογική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα

Η φορολογική πολιτική στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακρίνεται:

- στην άμεση φορολογία, που εξακολουθεί να υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, και
- στην έμμεση φορολογία, που άπτεται της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Στα πλαίσια της άμεσης φορολογίας, τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα που επιτρέπουν την αποφυγή της φοροδιαφυγής και της διπλής φορολογίας. Η φορολογική πολιτική μεριμνά ώστε να μην νοθεύεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών στην εσωτερική αγορά από τις διαφορές των φορολογικών συντελεστών και των συστημάτων φορολογίας στο επίπεδο της έμμεσης φορολογίας. Έχουν επίσης θεσπιστεί μέτρα για να είναι δυνατόν να αποφευχθούν οι ζημιογόνες συνέπειες του φορολογικού ανταγωνισμού, στις περιπτώσεις που

οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε μεταφορές πίστωσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2.1. Άμεση Φορολογία

Στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής ένωσης, μόνον οι κυβερνήσεις έχουν αρμοδιότητα όσον αφορά τα επίπεδα άμεσης φορολογίας, π.χ. τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και τα εταιρικά κέρδη. Η φορολογική πολιτική της Ευρωπαϊκής ένωσης εξασφαλίζει ότι οι φορολογικές ρυθμίσεις είναι συμβατές με τους στόχους της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ενιαία αγορά και την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

Όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν υγιή δημόσια οικονομικά. Η επιλογή των δαπανών προτεραιότητας και των φόρων που θα χρησιμοποιήσουν τα κράτη για τη χρηματοδότηση αυτών των δαπανών εναπόκειται στα ίδια τα κράτη, υπό τον όρο ότι θα είναι σύμφωνη με την ενιαία αγορά και την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να ορίζουν τον φορολογικό συντελεστή για τα εταιρικά κέρδη, τα προσωπικά εισοδήματα, την αποταμίευση και την υπεραξία. Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι οι εθνικές φορολογικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να υπονομεύουν την λειτουργία της ενιαίας αγοράς, την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων ή τα ατομικά δικαιώματα.

3.2.2. Έμμεση Φορολογία

Για την καλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς είναι ουσιαστικής σημασίας η ομοιομορφία των κανόνων για τον φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.) και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Οι αλλαγές και οι διαφορές σε ότι αφορά τον Φ.Π.Α. ή τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στην βενζίνη, τα ποτά ή τα τσιγάρα μπορούν πολύ εύκολα να οδηγήσουν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Εντούτοις, υπάρχουν κάποια περιθώρια για να λαμβάνονται υπόψη εγχώριες διαφορές.

3.3 Συνθήκες πρόληψης της διπλής φορολογίας⁵⁸

Σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπογράφονται συνθήκες για την πρόληψη της διπλής φορολογίας με πολλές χώρες εντός και εκτός της ευρωπαϊκής ένωσης. Μια συνθήκη πρόληψης διπλής φορολογίας, σε γενικές γραμμές, επιτρέπει να αντισταθμίσει τον φόρο που πληρώνεται στη μια από τις δυο χώρες με τον φόρο που πληρώνεται στην άλλη αποτρέποντας κατ' αυτό τον τρόπο την διπλή φορολογία. Οι περισσότερες φορολογικές συνθήκες προβλέπουν, επίσης, την ανταλλαγή φορολογικών πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών υπηρεσιών των δυο χωρών.

3.4. Πολιτικές για την ομαλή λειτουργία του φορολογικού συστήματος

Στηριζόμενη η Ευρωπαϊκή Ένωση στη μεγάλη σπουδαιότητα του φορολογικού συστήματος σε μια οικονομία, προσπαθεί να διεξάγει την επιτυχέστερη λειτουργία του φορολογικού συστήματος ακολουθώντας διάφορα πλαίσια. Η φορολογία, όπως και η τελωνιακή ένωση, αποτελούν σημαντικές πτυχές ώστε να επιτύχει η Ευρωπαϊκή ένωση τους στόχους της Λισαβόνας.

Η σχέση αυτή με την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισαβόνας έλαβε συγκεκριμένη μορφή το 2006 με την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου την οποία διατύπωσε η επιτροπή στις 17 Μαΐου ενόψει της δημιουργίας του προγράμματος «Fiscalis 2013»⁵⁹. Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να βελτιωθεί η λειτουργία των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών παράλληλα με τη συνέχιση της ανάπτυξης της συνεργασίας μεταξύ φορολογικών αρχών σε τομείς όπως η κοινή εφαρμογή της κοινοτικής φορολογικής νομοθεσίας ή η καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.

Για τους τομείς του Φ.Π.Α. και των ειδικών φόρων, το πρόγραμμα στοχεύει:

⁵⁸ Για την αποφυγή διπλής φορολογίας δεξ:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/double_tax_conventions/index_en.htm (10/7/2014)

⁵⁹ Για το πρόγραμμα Fiscalis 2013, δεξ:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/fiscalis_programme/what_is_fiscalis/index_en.htm (10/7/2014)

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/tax_cooperation/fiscalis_programme/brochure.pdf (10/7/2014)

- να βοηθήσει τους ανώτερους υπαλλήλους να πετύχουν υψηλά κοινά πρότυπα κατανόησης του κοινοτικού δικαίου και εφαρμογής του στα κράτη μέλη,
- να εξασφαλίσει αποδοτική, αποτελεσματική και εκτενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών,
- να εξασφαλίσει συνεχή βελτίωση των διοικητικών διαδικασιών ώστε να λάβει υπόψη του τις ανάγκες των υπηρεσιών και των φορολογουμένων μέσω της ανάπτυξης και της διάδοσης της ορθής διοικητικής πρακτικής.

Για τον τομέα της άμεσης φορολογίας το πρόγραμμα στοχεύει:

- να βελτιώσει την πληροφόρηση για το κοινοτικό δίκαιο που εφαρμόζεται στον τομέα της άμεσης φορολογίας,
- να παρέχει υποστήριξη για την ανταλλαγή πληροφοριών μέσα σε ένα πεδίο αμοιβαίας βοήθειας

Τέλος, για τους φόρους στα ασφάλιστρα, το πρόγραμμα στοχεύει:

- να βελτιώσει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών,
- να εξασφαλίσει καλύτερη εφαρμογή των υπαρχόντων κανόνων.

Ένας από τους λόγους για την καθιέρωση του προγράμματος είναι να εξεταστεί το πρόβλημα της φορολογικής απάτης. Έτσι το πρόγραμμα βοηθά:

- στην ενθάρρυνση της πιο στενής συνεργασίας μεταξύ των αρχών στα κράτη μέλη,
- στην παροχή κατάρτισης των εθνικών ανώτερων υπαλλήλων ώστε να εξοικειωθούν με διαφορετικά είδη απάτης,
- στην ανάπτυξη των μεθόδων πρόληψης, ανίχνευσης και έρευνας που είναι βασισμένες στην ανάλυση κινδύνου.

3.5. Φορολογική Στρατηγική της Ε.Ε.

Η φορολογική πολιτική της Ευρωπαϊκής ένωσης περιγράφεται στην ανακοίνωση της ευρωπαϊκή επιτροπής για την φορολογική πολιτική στη Ε.Ε. της 23^{ης} Μαΐου 2001 με θέμα «Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή ένωση – προτεραιότητες για τα προσεχή έτη» (COM (2001) 260.⁶⁰ Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή επανέλαβε την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει ανάγκη για απόλυτα ολοκληρωμένη εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών. Υπό την προϋπόθεση ότι θα τηρούν τους κανόνες της Ε.Ε., τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιλέγουν τα φορολογικά συστήματα που θεωρούν περισσότερο κατάλληλα και σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους. Επιπλέον, οποιαδήποτε πρόταση για την δράση της Ε.Ε. στον τομέα της φορολογίας πρέπει να λάβει υπόψη τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Κύρια προτεραιότητα για την φορολογική πολιτική τέθηκε η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων σε όλες τις μορφές διασυνοριακής οικονομικής δραστηριότητας. Προωθήθηκε επίσης η συνεργασία μεταξύ φορολογικών αρχών, όσο αφορά την εξασφάλιση του ελέγχου και την καταπολέμηση της απάτης. Η εστίαση στους φορολογούμενους συνδέεται με τον γενικό στόχο της επιτροπής να εξασφαλίσει ότι η φορολογική πολιτική της Ε.Ε., όπως ορίστηκε στη «Στρατηγική Ευρώπη 2020»⁶¹ για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην Ε.Ε. και στην ενιαία αγορά.

Ένας ιδιαίτερος τομέας δράσης είναι η έρευνα και Ανάπτυξη (R & D), με δεδομένη την επίδραση της στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Στην ανακοίνωση της COM (2006) 728⁶² της 22ας Νοεμβρίου 2006, η επιτροπή εξετάζει μια πιο αποτελεσματική χρήση των φορολογικών κινήτρων για Έρευνα και Ανάπτυξη. Η ανακοίνωση διευκρινίζει τις νομικές προϋποθέσεις που απορρέουν από την κοινοτική νομολογία και καθορίζει ορισμένες βασικές αρχές και τις ορθές πρακτικές για τον σχεδιασμό αυτών των κινήτρων. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να βελτιώσουν τη χρήση και τον συντονισμό των φορολογικών μέτρων. Η ανακοίνωση παρέχει επίσης οδηγίες στα κράτη μέλη σχετικά με τις κύριες επιλογές σχεδιασμού. Η επιτροπή στη γνωμοδότηση της στη σύμβαση για το μέλλον της Ευρώπης (COM (2003) 548 τελικό),

⁶⁰ Για τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής ένωσης στον τομέα της Φορολογικής Πολιτικής, δες: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-01-737_en.htm?locale=en (10/7/2014)

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-01-193_en.htm?locale=en (10/7/2014)

⁶¹ Για την «Στρατηγική Ευρώπη 2020», δες:

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm (10/7/2014)

⁶² http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/com_tax_incentives_en.pdf (10/7/2014)

εξέφρασε την πεποίθηση ότι η διατήρηση της ομοφωνίας για όλες τις αποφάσεις φορολογίας, καθιστά δύσκολο να επιτευχθεί στο επίπεδο του φορολογικού συντονισμού που απαιτούνται για την Ευρώπη και έκανε προτάσεις για τη μετάβαση στην ειδική πλειοψηφία σε ορισμένους φορολογικούς τομείς. Ωστόσο τα κράτη μέλη δεν συμφωνούν με αυτές τις προτάσεις με ειδική πλειοψηφία.

Η επιτροπή έχει επίσης λάβει αρκετά μέτρα προκειμένου να προωθηθεί η χρηστή διακυβέρνηση στο φορολογικό τομέα, δηλαδή τη διαφάνεια, την ανταλλαγή πληροφοριών και στον θεμιτό φορολογικό ανταγωνισμό, όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση της 28^{ης} Απριλίου 2009 (COM (2009) 201).⁶³ Η ανακοίνωση αυτή έχει σκοπό να προσδιορίσει την ιδιαίτερη συμβολή στη χρηστή διακυβέρνηση της Ε.Ε. στον τομέα της άμεσης φορολογίας, τόσο εντός της Ε.Ε. όσο και πέρα από αυτήν.

3.6. Η κατανομή των φόρων στην Ε.Ε. (Ε.Ε. – 27) και στην Ευρωζώνη (Ε.Ε. – 17)

Στον πίνακα 3.1. παρουσιάζονται για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ – 27) το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.					
Κατανομή των Φόρων στην (Ε.Ε. – 27)					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κεφαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	2.014.144	977.813	1.013.478	22.853	1.175.405
2002	2.589.020	1.289.006	1.257.241	24.773	1.364.611
2009	2.987.456	1.488.427	1.459.520	39.509	1.662.265
2010	3.138.852	1.591.297	1.518.104	29.452	1.707.822

⁶³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0201:FIN:EN:PDF> (10/7/2014)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.					
(Συνέχεια)					
2011	3.290.953	1.661.717	1.593.381	35.855	1.758.448
2012	3.424.069	1.719.674	1.673.712	30.682	1.807.673
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	25,5	12,9	12,3	0,2	13,9
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	26,0	13,1	12,6	0,3	13,9
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	26,5	13,3	13,0	0,2	14,0

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.

Summary Tables – 2/2013.

Data 1997 – 2012. Edition 2013⁶⁴

Από τα στοιχεία του πίνακα 3.1. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 1.409.925 εκ. ευρώ ή κατά 70,00 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 741.861 εκ. ευρώ ή κατά 75,87 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 660.234 εκ. ευρώ ή κατά 65,14 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει αυξηθεί κατά 7.829 εκ. ευρώ ή κατά 34,26 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 632.268 εκ. ευρώ ή κατά 53,79 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 1 ποσοστιαία μονάδα (από 25,5 % σε 26,5 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,9 % σε 13,3 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,3 % σε 13,0 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου παρέμεινε σταθερό στο 0,2 % μεταξύ 2010 και 2012

⁶⁴ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014).

- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε μόλις κατά 0,1 % (από 13,9 % σε 14,0 %) μεταξύ 2010 και 2012.

Στον Πίνακα 3.2. παρουσιάζονται τα παραπάνω στοιχεία για την Ευρωζώνη (ΕΕ – 17).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.					
Κατανομή των Φόρων στην Ευρωζώνη (Ε.Ε. – 17)					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κε-φαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	1.456.857	724.605	712.309	19.942	1.019.122
2002	1.825.450	934.784	870.499	20.167	1.143.823
2009	2.186.690	1.118.690	1.033.942	34.059	1.409.952
2010	2.249.823	1.164.173	1.060.483	25.168	1.435.986
2011	2.353.087	1.201.417	1.120.530	31.139	1.477.258
2012	2.434.798	1.231.340	1.177.836	25.622	1.506.223
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	24,5	12,7	11,6	0,3	15,7
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	25,0	12,7	11,9	0,3	15,7
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	25,7	13,0	12,4	0,3	15,9

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.

Summary Tables – 2/2013.

Data 1997 – 2012. Edition 2013⁶⁵

Από τα στοιχεία του πίνακα 3.2. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 977.941 εκ. ευρώ ή κατά 67,12 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των εμμέσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 506.735 εκ. ευρώ ή κατά 69,93 % μεταξύ 1997 και 2002

⁶⁵ Ο.π. σημ. 54(10/7/2014) .

- το σύνολο των αμέσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 465.527 εκ. ευρώ ή κατά 65,35 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει αυξηθεί κατά 5.680 εκ. ευρώ ή κατά 28,48 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 487.101 εκ. ευρώ ή κατά 47,80 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες (από 24,5 % σε 25,7 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των εμμέσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,7 % σε 13,0 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες (από 11,6 % σε 12,4 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου παρέμεινε σταθερό στο 0,3 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε μόλις κατά 0,2 % (από 15,7 % σε 15,9 %) μεταξύ 2010 και 2012.

3.7. Ανακεφαλαίωση

Βασική επιδίωξη της Ε.Ε. είναι να μην νοθεύεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών – μελών στην εσωτερική αγορά από την ασκούμενη φορολογική πολιτική τους. Ένας επιπρόσθετος στόχος της Ε.Ε. είναι η βελτίωση της λειτουργίας των φορολογικών συστημάτων των κρατών – μελών της ένωσης και η παράλληλη ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών αρχών σε τομείς όπως η κοινή εφαρμογή της κοινοτικής φορολογικής νομοθεσίας, της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.

Τέλος, όπως είδαμε, βασική προτεραιότητα αποτελεί η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων σε όλες τις μορφές διασυνοριακής οικονομικής δραστηριότητας και η συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών για την εξασφάλιση του ελεγχου και την καταπολέμηση της απάτης.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο και συγκρίνοντας τα στοιχεία του πίνακα 3.2. μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ – 27) και των χωρών της Ευρωζώνης (ΕΕ – 17), θα πρέπει να σημειώσουμε:

- και για τις δυο κατηγορίες χωρών, κατά την τελευταία τριετία, παρατηρείται σχεδόν το ίδιο ποσοστό συνολικών φορολογικών ως προς το ΑΕΠ.,
- και για τις δυο κατηγορίες χωρών, η συμμετοχή των έμμεσων και άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι σχεδόν ισοδύναμη, τουλάχιστον για την τελευταία τριετία,
- οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης εμφανίζονται ως ποσοστό του ΑΕΠ υψηλότερες στις χώρες – μέλη της Ευρωζώνης σε σχέση με τις χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΕ ΚΡΑΤΗ – ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

4.1. Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο, έχοντας ως στόχο την συγκριτική ανάλυση του ελληνικού φορολογικού συστήματος με αντίστοιχα φορολογικά συστήματα άλλων χωρών της Ε.Ε., θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τις βασικές φορολογίες (φόρος εισοδήματος, Φ.Π.Α., φόρος περιουσίας) για τέσσερις χώρες – μέλη της Ε.Ε. (Ιταλία, Κύπρος, Φιλανδία, Πορτογαλία).

Τέλος για κάθε μια χώρα από τις παραπάνω, αξιοποιώντας τα στοιχεία της Eurostat, θα δούμε την κατανομή των φόρων και των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης για την τελευταία τριετία. Η παρουσίαση αυτών των μεγεθών για τις τέσσερις αυτές χώρες μας επιτρέπει την σύγκριση με τα αντίστοιχα ελληνικά μεγέθη που είδαμε στο Κεφ. 2 (πίνακα 2.2.).

4.2. Ιταλία

4.2.1. Φόρος Εισοδήματος της Ιταλίας

Η Φορολογία Εισοδήματος των φυσικών προσώπων στην Ιταλία έχει χαρακτήρα προοδευτικό. Το 2013 ο φορολογικός συντελεστής για τα φυσικά πρόσωπα κυμαίνεται από 23 % έως 43 %. Εκτός από την άμεση φορολογία επιβάλλεται επίσης ένας περιφερειακός φόρος που κυμαίνεται από 1,2 % έως 2.03 % και ένας δημοτικός φόρος που κυμαίνεται από 0,1 % έως 0.8 %. Η κλίμακα φορολόγησης για τα Φυσικά Πρόσωπα στην Ιταλία είναι η εξής:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
15.000	23 %	3.450	15.000	3.450
13.000	27 %	3.510	28.000	6.960
27.000	38 %	10.260	55.000	17.220
20.000	41 %	8.200	75.000	25.420
Υπερβάλλον	43 %			

Ο συντελεστής του εταιρικού φόρου (IRES) για το 2013 είναι 27,5 %, επίσης, ένα επιπλέον πρόσθετο εταιρικό φόρο 5,5 % πληρώνουν οι εξής επιχειρήσεις:

- όταν την φορολογούμενη χρονική περίοδο είχαν έσοδα πάνω από 25 εκ. ευρώ,
- * όταν δραστηριοποιούνται στους εξής τομείς:
 - έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων,
 - παραγωγή και πώληση ηλεκτρικής ενέργειας,
 - διύλιση πετρελαίου,
 - παραγωγή και πώληση βενζίνης, λιπαντικών και υγροποιημένου αέριου πετρελαίου,
 - φυσικό αέριο και υγροποιημένο φυσικό αέριο,

επιπλέον η τοπική φορολογία (IRAP) επιβάλλεται σε ποσοστό 3,9 % με αποτέλεσμα ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής να διαμορφώνεται στο 31,4 %.

Φορολογικός Συντελεστής
27,5 %

Σημείωση: Ένα επιπλέον 3% φόρο αλληλεγγύης επιβάλλεται σε όλα τα προσωπικά εισοδήματα άνω των 300.000 ευρώ.

4.2.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας της Ιταλίας

Στις περισσότερες περιπτώσεις ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Ιταλία είναι 21 %. Μειωμένοι συντελεστές (4 % και 10 %) επιβάλλονται σε βασικά καταναλωτικά προϊόντα. Επίσης, ο Φ.Π.Α. επιβάλλεται σε συναλλαγές περιουσιακών στοιχείων και Υπηρεσιών, καθώς και για τα εισαγόμενα προϊόντα. Τέλος οι δηλώσεις Φ.Π.Α. από τους υπόχρεους υποβάλλονται σε μηνιαία βάση.⁶⁶

4.2.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Ιταλία

Ο φόρος κληρονομιάς και δωρεών στην Ιταλία καταργήθηκε το 2001 και εισήχθη εκ νέου το 2007. Οι συντελεστές φόρου είναι 4 % - 8 % της αξίας του ενεργητικού.

⁶⁶ http://www.worldwide-tax.com/italy/ita_other.asp (10/7/2014)

Οι φορολογικοί συντελεστές είναι χαμηλότεροι για εκείνους που έχουν στενότερη σχέση με την οικογένεια του δότη / θανόντος. Έτσι, οι σύζυγοι και τα παιδιά πληρώνουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές σε σχέση εξ αποστάσεως μέλη της οικογένειας.⁶⁷

4.2.4. Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας στην Ιταλία

Ο Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας επιβάλλεται επί της αξίας των ακινήτων, έτσι όπως αυτή προσδιορίζεται από τις Ιταλικές φορολογικές Αρχές. Οι φορολογικοί συντελεστές με βάση τους οποίους υπολογίζεται ο συγκεκριμένος φόρος κυμαίνεται από 0,04 % έως 0,07 %.⁶⁸

4.2.5. Η κατανομή των φόρων στην Ιταλία

Στον πίνακα 4.1. παρουσιάζονται για την Ιταλία το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.					
Κατανομή των Φόρων στην Ιταλία					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κεφαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	300.834	127.847	165.766	7.221	156.585
2002	367.729	185.189	179.554	2.986	158.943
2009	440.844	206.403	222.185	12.256	212.555
2010	447.430	217.883	226.050	3.497	213.401
2011	454.978	221.630	226.367	6.981	216.542
2012	472.726	233.760	237.449	1.517	217.008

⁶⁷ Ο.π. σημ. 58 (10/7/2014).

⁶⁸ Ο.π. σημ. 58 (10/7/2014).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.					
(Συνέχεια)					
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	28,8	14,0	14,6	0,2	13,8
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	28,8	14,0	14,3	0,4	13,7
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	30,2	14,9	15,2	<0,1	13,8

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.

Summary Tables – 2/2013.

Data 1997 – 2012. Edition 2013⁶⁹

Από τα στοιχεία του πίνακα 4.1. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 171.892 εκ. ευρώ ή κατά 57,13 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 105.913 εκ. ευρώ ή κατά 82,84 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 71.683 εκ. ευρώ ή κατά 43,24 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει μειωθεί κατά 5.704 εκ. ευρώ ή κατά – 78,99 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 60.423 εκ. ευρώ ή κατά 38,58 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 28,8 % σε 30,2 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες (από 14,0 % σε 14,9 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες (από 14,6 % σε 15,2 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου μειώθηκε από 0,2 % σε λιγότερο από 0,1 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης παρέμεινε σταθερό στο 13,8 %.

⁶⁹ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014) .

4.3. Κύπρος

4.3.1. Φόρος Εισοδήματος της Κύπρου

Η Φορολογία Εισοδήματος των φυσικών προσώπων στην Κύπρο έχει χαρακτήρα προοδευτικό. Σήμερα, οι φορολογικοί συντελεστές για τα φυσικά πρόσωπα κυμαίνονται από 20 % έως 35 %. Η κλίμακα φορολόγησης για τα Φυσικά Πρόσωπα στην Κύπρο είναι η εξής:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
19.500	0 %	0	19.500	0
8.500	20 %	1.700	28.000	1.700
8.300	25 %	2.075	36.300	3.775
23.700	30 %	7.110	60.000	9.185
Υπερβάλλον	35 %			

Ο συντελεστής του εταιρικού φόρου είναι 12,5 %, ενώ οι ναυτιλιακές εταιρείες που πλέον υπό Κυπριακή σημαία καταβάλλουν μηδενικό φόρο επί των κερδών και των μερισμάτων.

Φορολογικός Συντελεστής
12,5 %

Σημείωση: οι κάτοικοι της Κύπρου επιβαρύνονται για τα εισοδήματά τους με έκτατη εισροή για την ενίσχυση της άμυνας. Τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή 20 % (πλην των εταιρειών), το 75 % του ποσού των ενοικίων με συντελεστή 3 %, οι τόκοι με 15 % (πλην αυτών που προκύπτουν από την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης).⁷⁰

4.3.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας της Κύπρου

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο ΦΠΑ είναι 19%, (από 13 Ιανουαρίου 2014). Υπάρχουν μειωμένοι συντελεστές Φ.Π.Α. 5% και 9%, που αφορούν κυρίως τρόφιμα, γεωργικά προϊόντα, βιβλία, εφημερίδες, αγροτικές μεταφορές, κλπ. Ο Φ.Π.Α. επιβάλλεται επί των πε-

⁷⁰ http://www.worldwide-tax.com/cyprus/cyprus_tax.asp (10/7/2014)

ριουσιακών στοιχείων και υπηρεσιών, καθώς και για τα εισαγόμενα προϊόντα. Οι δηλώσεις Φ.Π.Α. υποβάλλονται σε τριμηνιαία βάση.⁷¹

4.3.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Κύπρο

Στην Κύπρο δεν επιβάλλεται φόρος δωρεών και ο φόρος κληρονομιάς έχει καταργηθεί.⁷²

4.3.4. Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας στην Κύπρο

Ο φόρος Μεγάλης ακίνητης περιουσίας επιβάλλεται κάθε χρόνο επί της αγοραίας αξίας των ακινήτων έτσι όπως αυτή είχε διαμορφωθεί την 1.1.1980. Οι συντελεστές φόρου κυμαίνονται από 0,6 % έως 1.9 %. Ακίνητα που έχουν αξία μικρότερη από 12.500 ευρώ είναι αφορολόγητα. Τέλος, η μεταβίβαση ακινήτων υπόκειται σε φόρο μεταβίβασης με συντελεστή που κυμαίνεται από 3 % - 8 % επί της αγοραίας αξίας του ακινήτου.⁷³

4.3.5. Η κατανομή των φόρων στην Κύπρο

Στον πίνακα 4.2. παρουσιάζονται για την Κύπρο το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

⁷¹ http://www.worldwide-tax.com/cyprus/cyp_other.asp (10/7/2014)

⁷² Ο.π. σημ. 58 (10/7/2014).

⁷³ Ο.π., σημ. 58 (10/7/2014) .

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2.					
Κατανομή των Φόρων στην Κύπρο					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κεφαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	1.472	797	672	4	528
2002	2.627	1.402	1.222	3	736
2009	4.452	2.556	1.895	2	1.464
2010	4.606	2.679	1.926	1	1.552
2011	4.711	2.612	2.096	1	1.566
2012	4.597	2.633	1.962	2	1.620
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	26,5	15,4	11,1	<0,1	8,9
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	26,4	14,6	11,7	>0,1	8,8
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	25,9	14,9	11,1	<0,1	9,1

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.
Summary Tables – 2/2013.
Data 1997 – 2012. Edition 2013⁷⁴

Από τα στοιχεία του πίνακα 4.2. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 3.125 εκ. ευρώ ή κατά 212,29 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 1.836 εκ. ευρώ ή κατά 230,36 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 1.290 εκ. ευρώ ή κατά 191,96 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει μειωθεί κατά 2 εκ. ευρώ ή κατά – 50 % μεταξύ 1997 και 2002

⁷⁴ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014).

- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 1.092 εκ. ευρώ ή κατά 206,82 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων μειώθηκε κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες (από 26,5 % σε 25,9 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων μειώθηκε κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες (από 15,4 % σε 14,9 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων παρέμεινε σταθερό στο 11,1 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου παρέμεινε σταθερό κάτω του 0,1 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες (από 8,9 % σε 9,1 %) μεταξύ 2010 και 2012.

4.4. Φιλανδία

4.4.1. Φόρος Εισοδήματος της Φιλανδίας

Όπως και στις προηγούμενες χώρες, έτσι και στην Φινλανδία ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει χαρακτήρα προοδευτικό. Για το 2014, ο συντελεστής φόρου εισοδήματος για τα φυσικά πρόσωπα κυμαίνεται μεταξύ 6,5 % και 31.75 %. Η κλίμακα φορολόγησης για τα Φυσικά Πρόσωπα στην Φινλανδία είναι η εξής:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
16.100	0 %	0	16.100	0
7.800	6,5 %	507	23.900	507
15.200	17,5 %	2.660	39.100	3.167
31.200	21,5 %	6.708	70.300	9.368
29.700	29,75 %	8.835,75	100.000	18.203,75
Υπερβάλλον	31,75 %			

Ο συντελεστής του εταιρικού φόρου στη Φινλανδία για το 2014 ανέρχεται στο 20 %.

Φορολογικός Συντελεστής
20 %

Εκτός από την άμεση φορολογία επιβάλλεται και δημοτικός φόρος που ο φορολογικός συντελεστής κυμαίνεται από 16,25 % έως 22 %, ανάλογα με τη δημοτική αρχή.⁷⁵

4.4.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας της Φιλανδίας

Στις περισσότερες περιπτώσεις ο Φιλανδικός συντελεστής Φ.Π.Α. ανέρχεται σε 24 %. Υπάρχουν όμως και μειωμένοι συντελεστές:

- 14 % που επιβάλλονται στις υπηρεσίες σερβιρίσματος τροφίμων,
- 10% που επιβάλλεται στις υπηρεσίες δημόσιων μεταφορών, βιβλίων, μικροεπισκευών και φάρμακων.

Ο Φ.Π.Α. επιβάλλεται επί των περιουσιακών στοιχείων και των υπηρεσιών, καθώς και στα εισαγόμενα προϊόντα. Οι δηλώσεις Φ.Π.Α. υποβάλλονται σε μηνιαία βάση και η πληρωμή του οφειλόμενου ποσού καταβάλλεται έως στις 15 του επόμενου μήνα της υποβολής της δήλωσης.⁷⁶

4.4.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Φιλανδία

Στην Φιλανδία επιβάλλεται τόσο φόρος κληρονομιάς, όσο και ο φόρος δωρεάς. Όταν είτε ο δότης του δώρου ή ο παραλήπτης του δώρου ή ο κληρονόμος είναι κάτοικος Φιλανδίας, ο φόρος ισχύει και για περιουσιακά στοιχεία στο εξωτερικό. Όταν ο δότης του δώρου ή ο παραλήπτης του δώρου ή ο κληρονόμος δεν είναι κάτοικος Φιλανδίας, ο φόρος ισχύει μόνο για την ακίνητη περιουσία στη Φινλανδία.

Κατά γενικό κανόνα, οι παραλήπτες των δώρων ή κληρονόμοι χωρίζονται σε δύο ομάδες:

- Ομάδα 1: σύζυγοι, παιδιά, εγγόνια και γονείς.
- Ομάδα 2: όλοι οι άλλοι.

Σε γενικές γραμμές, ο συντελεστής του φόρου για την ομάδα 2 είναι πολύ υψηλότερος από τον συντελεστή της Ομάδας 1. Οι συντελεστές του φόρου κληρονομιάς για την Ομάδα 1 είναι οι παρακάτω:

⁷⁵ http://www.worldwide-tax.com/finland/finland_tax.asp

⁷⁶ http://www.worldwide-tax.com/finland/fin_other.asp

Φορολογητέο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής
0 – 20.000	0 %
20.000 – 40.000	7 %
40.000 – 60.000	10 %
> 60.000	13 %

Οι φορολογικοί συντελεστές για την ομάδα 2 είναι 20% -32%.⁷⁷

4.4.4. Φόρος Ακίνητης Περιουσίας στην Φιλανδία

Ο συγκεκριμένος φόρος επιβάλλεται στην ακίνητη περιουσία που βρίσκεται στη Φινλανδία. Τα έσοδα από τον συγκεκριμένο φόρο αποτελούν έσοδο για τον Δήμο που βρίσκεται το ακίνητο.

Ο φορολογικός συντελεστής διαμορφώνεται από τις τοπικές αρχές και κυμαίνεται από 0,12 % έως 1,35 %. Για την ακίνητη περιουσία που χρησιμοποιείται ως μόνιμη κατοικία, ο φορολογικός συντελεστής είναι 0,22 % έως 0,5 %.

Επίσης στην Φιλανδία επιβάλλεται και φόρος μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας και κινητών αξιών. Ο συντελεστής φόρου μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας είναι 4 %, και ο συντελεστής μεταβίβασης τίτλων είναι 1,6 %. Ο συγκεκριμένος φόρος βαρύνει τον αγοραστή και καταβάλλεται από αυτόν. Υπάρχει μια εξαίρεση για τη μεταβίβαση των ακινήτων, όταν ο αγοραστής είναι μεταξύ 18 και 39 ετών και η ακίνητη περιουσία χρησιμεύει ως πρώτη μόνιμη κατοικία του. Η μεταβίβαση των τίτλων που διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο απαλλάσσεται από το φόρο.⁷⁸

4.4.5. Η κατανομή των φόρων στην Φιλανδία

Στον πίνακα 4.3. παρουσιάζονται για την Φιλανδία το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

⁷⁷ Ο.π., σημ. 66 (10/7/2014).

⁷⁸ Ο.π., σημ. 66 (10/7/2014).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.					
Κατανομή των Φόρων στην Φιλανδία					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κε-φαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	35.391	15.361	19.785	245	14.328
2002	46.750	19.244	27.054	452	17.269
2009	51.400	23.139	27.821	440	22.265
2010	52.965	23.948	28.630	387	22.872
2011	58.187	26.873	30.919	395	24.039
2012	59.159	27.791	30.859	509	25.524
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	29,6	13,4	16,0	0,2	12,8
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	30,8	14,2	16,4	0,2	12,7
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	30,7	14,4	16,0	0,3	13,3

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.
Summary Tables – 2/2013.
Data 1997 – 2012. Edition 2013⁷⁹

Από τα στοιχεία του πίνακα 4.3. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 23.768 εκ. ευρώ ή κατά 67,16 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 12.430 εκ. ευρώ ή κατά 80,91 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 11.074 εκ. ευρώ ή κατά 55,97 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει αυξηθεί κατά 264 εκ. ευρώ ή κατά 107,75 % μεταξύ 1997 και 2002

⁷⁹ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014)

- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 11.196 εκ. ευρώ ή κατά 78,14 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες (από 29,6 % σε 30,7 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 1 ποσοστιαία μονάδα (από 13,4 % σε 14,4 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων παρέμεινε σταθερό στο 16,0 % μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου αυξήθηκε κατά 0,1 % (από 0,2 % σε 0,3 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,8 % σε 13,3 %) μεταξύ 2010 και 2012.

4.5. Πορτογαλία

4.5.1. Φόρος Εισοδήματος της Πορτογαλίας

Και στην περίπτωση της Πορτογαλίας το φορολογικό σύστημα χαρακτηρίζεται ως προοδευτικό. Ο φορολογικός συντελεστής για τα Φυσικά Πρόσωπα κυμαίνεται από 14,5 % έως 48 % με ένα επιπλέον πρόσθετο φόρο 3,5 % για τα εισοδήματα που υπερβαίνουν τον κατώτερο μισθό, με επιπλέον πρόσθετο φόρο 2,5 % για εισόδημα από 80.000 ευρώ 250.000 ευρώ και 5 % για τα εισοδήματα άνω των 250.000 ευρώ. Η κλίμακα φορολόγησης για τα Φυσικά Πρόσωπα στην Πορτογαλία είναι η εξής:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος	Σύνολο Φόρου
7.000	14,5 %	1.015	7000	1.015
13.000	28,5 %	3.705	20.000	4.720
20.000	37 %	7.400	40.000	11.105
40.000	45 %	18.000	80.000	25.400
Υπερβάλλον	48 %			

Ο συντελεστής του εταιρικού φόρου στην Πορτογαλία ανέρχεται στο 25 %, με την προσθήκη 3 % πρόσθετου φόρου για τα εισοδήματα που κυμαίνονται από 1,5 εκατ. ευρώ έως 7,5 εκατ. ευρώ και 5 % πρόσθετου φόρου για εισοδήματα που υπερβαίνουν τα 7,5 εκατ. Ευρώ.

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής
0 – 1.500.000	25 %
1.500.000 – 7.500.000	28 %
> 7.500.000	30 %

Εταιρείες στην ελεύθερη ζώνη εμπορίου των Αζορών είναι επιλέξιμες για μειωμένο φορολογικό συντελεστή στο 17,5 %.⁸⁰

4.5.2. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Πορτογαλία

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο Φ.Π.Α. στην Πορτογαλία είναι 23%. Υπάρχουν όμως και σε αυτή την χώρα δυο μειωμένοι συντελεστές:

- ένας μειωμένος συντελεστή του 13 % που επιβάλλεται σε ορισμένες υπηρεσίες και
- ένας συντελεστής του 6 % που σχετίζεται κυρίως με τα βασικά προϊόντα διατροφής.

Οι συντελεστές Φ.Π.Α. στη Μαδέρα είναι χαμηλότεροι (22 %, 12 % και 5 %), ενώ στις Αζόρες τα ποσοστά του Φ.Π.Α. είναι 16%, 9% και 4%. Ο Φ.Π.Α. επιβάλλεται στις αγοροπωλησίες των περιουσιακών στοιχείων, τις υπηρεσίες, καθώς και την εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Τα φάρμακα και οι ιατρικές υπηρεσίες, καθώς και οι ασφαλιστικές και τραπεζικές υπηρεσίες απαλλάσσονται από τον Φ.Π.Α.

Οι δηλώσεις Φ.Π.Α. υποβάλλονται σε μηνιαία βάση από τους υπόχρεους, αλλά εάν το ετήσιο εισόδημα είναι κάτω από 650.000 ευρώ, η δήλωση υποβάλλεται ανά τρεις μήνες. Όταν ο ετήσιος κύκλος εργασιών είναι μικρότερος από 9.976 ευρώ, δεν υπάρχει υποχρέωση για Φ.Π.Α.⁸¹

4.5.3. Φόρος Κληρονομιάς – Φόρος Δωρεών στην Πορτογαλία

Στην Πορτογαλία ο φόρος κληρονομιάς και δωρεών καταργήθηκε από την 1.1.2004. Σήμερα, όταν η κληρονομιά ή οι δωρεές αφορούν σε στενούς συγγενείς (γονείς, σύζυγοι, παι-

⁸⁰ http://www.worldwide-tax.com/portugal/portugal_tax.asp (10/7/2014)

⁸¹ http://www.worldwide-tax.com/portugal/por_other.asp (10/7/2014)

διά) δεν επιβάλλεται φόρος και όταν οι δικαιούχοι δεν συνδέονται με στενή συγγένεια επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου ίσο με 10 % επί της αξίας είτε της δωρεάς, είτε της κληρονομιάς.⁸²

4.5.4. Φόρος Ακίνητης Περιουσίας στην Πορτογαλία

Στην Πορτογαλία επιβάλλεται φόρος στην μεταβίβαση ακινήτων. Ο βασικός συντελεστής του φόρου επί μεταβίβασης αστικών ακινήτων είναι 6,5 %, σε περίπτωση μεταβίβασης μη αστικών ακινήτων ο συντελεστής μειώνεται σε 5 %.

Ακίνητη περιουσία που χρησιμοποιείται ως κύρια κατοικία και αποτιμάται άνω του 1 εκατ. ευρώ υπόκειται σε Φόρο Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας με συντελεστή φόρου 1 %.⁸³

4.5.5. Η κατανομή των φόρων στην Πορτογαλία

Στον πίνακα 4.4. παρουσιάζονται για την Πορτογαλία το σύνολο των φόρων, οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, οι φόροι κεφαλαίου και οι Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης. Επίσης, παρουσιάζονται για τα έτη 2010, 2011 και 2012 τα παραπάνω μεγέθη ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4.					
Κατανομή των Φόρων στην Πορτογαλία					
(σε εκ. Ευρώ)					
Ποσοστό επί τοις % του ΑΕΠ.					
	Σύνολο Φόρων	Έμμεσοι Φόροι	Άμεσοι Φόροι	Φόροι Κεφαλαίου	Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
1997	21.881	12.818	8.992	71	10.264
2002	31.961	19.204	12.651	105	15.620
2009	36.633	21.487	15.146	0	21.032
2010	38.349	23.040	15.222	87	21.270
2011	40.380	23.499	16.882	0	21.048

⁸² Ο.π., σημ. 81 (10/7/2014).

⁸³ Ο.π., σημ. 81 (10/7/2014).

2012	38.070	22.539	15.272	258	19.135
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4. (Συνέχεια)					
2010 επί τοις % του ΑΕΠ	22,2	13,3	8,8	<0,1	12,3
2011 επί τοις % του ΑΕΠ	23,6	13,7	9,9	<0,1	12,3
2012 επί τοις % του ΑΕΠ	23,1	13,7	9,3	0,2	11,6

Πηγή: Eurostat. Government Finance Statistics.

Summary Tables – 2/2013.

Data 1997 – 2012. Edition 2013⁸⁴

Από τα στοιχεία του πίνακα 4.4. προκύπτουν τα παρακάτω:

- το σύνολο των φορολογικών εσόδων έχει αυξηθεί κατά 16.189 εκ. ευρώ ή κατά 73,99 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των έμμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 9.721 εκ. ευρώ ή κατά 75,84 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των άμεσων φόρων έχει αυξηθεί κατά 6.280 εκ. ευρώ ή κατά 69,84 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των φόρων κεφαλαίου έχει αυξηθεί κατά 187 εκ. ευρώ ή κατά 263,38 % μεταξύ 1997 και 2002
- το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης έχει αυξηθεί κατά 8.871 εκ. ευρώ ή κατά 86,43 % μεταξύ 1997 και 2002
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες (από 22,2 % σε 23,1 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των έμμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 13,3 % σε 13,7 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των άμεσων φόρων αυξήθηκε κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες (από 8,8 % σε 9,3 %) μεταξύ 2010 και 2012
- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των φόρων κεφαλαίου αυξήθηκε πάνω από 0,1 % (από <0,1 % σε 0,2 %) μεταξύ 2010 και 2012

⁸⁴ Ο.π. σημ. 54 (10/7/2014).

- ως ποσοστό του ΑΕΠ, το σύνολο των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκε κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,3 % σε 11,6 %) μεταξύ 2010 και 2012.

4.6. Ανακεφαλαίωση

Για κάθε μια χώρα ξεχωριστά προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

ΙΤΑΛΙΑ:

- η Ιταλία εμφανίζει υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση τόσο συγκρίνοντας την με τον μέσο όρο των Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Συγκρίνοντας την φορολογική επιβάρυνση της Ιταλίας με της Ελλάδας, επίσης παρατηρούμε ότι η φορολογική επιβάρυνση της Ιταλίας είναι μεγαλύτερη,
- οι έμμεσοι και άμεσοι φόροι της Ιταλίας, ως ποσοστό του ΑΕΠ, κυμαίνονται πολύ κοντά με τα μέσα ποσοστά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Συγκρίνοντας όμως τα αντίστοιχα ποσοστά με εκείνα της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι ενώ η διαφορά για τους έμμεσους φόρους είναι οριακή, για τους άμεσους φόρους η διαφορά είναι πολύ μεγάλη, μιας και το ελληνικό ποσοστό των άμεσων φόρων προς το ΑΕΠ όπως ήδη έχουμε αναφέρει είναι ιδιαίτερα χαμηλό,
- το ποσοστό των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης ως προς το ΑΕΠ είναι σχεδόν ίσο με το αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Ελλάδας, αλλά σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

ΚΥΠΡΟΣ:

- η Κύπρος εμφανίζει υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση τόσο συγκρίνοντας την με τον μέσο όρο των Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Συγκρίνοντας την φορολογική επιβάρυνση της Κύπρου με της Ελλάδας, επίσης παρατηρούμε ότι η φορολογική επιβάρυνση της Κύπρου είναι μεγαλύτερη,
- οι έμμεσοι και άμεσοι φόροι της Κύπρου, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζουν μικρή απόκλιση από τα μέσα ποσοστά, τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και της

Ευρωζώνης. Συγκρίνοντας τα αντίστοιχα ποσοστά με εκείνα της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι μέγιστη διαφορά από τους έμμεσους φόρους παρατηρείται το 2012 και είναι της τάξης του 2,4 %, ενώ για τους άμεσους φόρους η διαφορά είναι συστηματικά μεγαλύτερη και φτάνει μέχρι το 6,7 % το 2010,

- το ποσοστό των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης ως προς το ΑΕΠ, όπως είχε παρατηρηθεί και στην περίπτωση της Ιταλίας, είναι σχεδόν ίσο με το αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Ελλάδας, αλλά σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

ΦΙΛΑΝΔΙΑ:

- η Φιλανδία εμφανίζει υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση τόσο συγκρίνοντας την με τον μέσο όρο των Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Συγκρίνοντας την φορολογική επιβάρυνση της Φιλανδίας με της Ελλάδας, επίσης παρατηρούμε ότι η φορολογική επιβάρυνση της Φιλανδίας είναι μεγαλύτερη,
- οι έμμεσοι φόροι της Φιλανδίας, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζουν μικρή απόκλιση από τα μέσα ποσοστά, τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και της Ευρωζώνης. Αντίθετα οι άμεσοι φόροι παρουσιάζουν σημαντική απόκλιση και με τις δυο κατηγορίες χωρών. Συγκρίνοντας τα αντίστοιχα ποσοστά με εκείνα της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι μέγιστη διαφορά από τους έμμεσους φόρους παρατηρείται το 2012 και είναι της τάξης του 1,9 %, ενώ για τους άμεσους φόρους η διαφορά είναι συστηματικά μεγαλύτερη και φτάνει το 8,1 % το 2010,
- το ποσοστό των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης ως προς το ΑΕΠ, όπως είχε παρατηρηθεί και για τις προηγούμενες χώρες είναι σχεδόν ίσο με το αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Ελλάδας, αλλά σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ:

- και η Πορτογαλία εμφανίζει υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση τόσο συγκρίνοντας την με τον μέσο όρο των Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Να σημειωθεί όμως ότι είναι μικρότερη σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες

χώρες που εξετάσαμε. Συγκρίνοντας την φορολογική επιβάρυνση της Πορτογαλίας με της Ελλάδας, επίσης παρατηρούμε ότι η φορολογική επιβάρυνση της Πορτογαλίας είναι μεγαλύτερη, έστω και οριακά,

- οι έμμεσοι φόροι της Φιλανδίας, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι οριακά υψηλότεροι, τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και της Ευρωζώνης. Αντίθετα οι άμεσοι φόροι παρουσιάζουν σημαντική απόκλιση και με τις δυο κατηγορίες χωρών. Συγκρίνοντας τα αντίστοιχα ποσοστά με εκείνα της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι οι έμμεσοι φόροι είναι οριακά υψηλότεροι, ενώ οι άμεσοι φόροι είναι σχεδόν ίσοι (ως ποσοστό του ΑΕΠ),
- το ποσοστό των Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης ως προς το ΑΕΠ, όπως είχε παρατηρηθεί και για τις προηγούμενες χώρες είναι σχεδόν ίσο με το αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Ελλάδας, αλλά σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Διαπιστώσεις

Όπως ήδη έχουμε σημειώσει, το ύψος των φορολογικών συντελεστών δεν αποτελεί τον βασικό προσδιοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος, αλλά συνολικά το φορολογικό πλαίσιο. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα σχετικής έκθεσης του World Economic Forum⁸⁵, πριν την οικονομική κρίση το κυριότερο πρόβλημα για την ελληνική οικονομία ήταν η γραφειοκρατία, ενώ το 2013 ως κυριότερο πρόβλημα καταγράφεται η δυσκολία χρηματοδότησης των οικονομικών μονάδων. Επίσης, το φορολογικό πλαίσιο αποτελεί το τρίτο σημαντικότερο πρόβλημα που επιδεινώθηκε κατά την περίοδο της κρίσης. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών αποτελεί πέμπτο εμπόδιο στην σειρά και σημείωσε και αυτό επιδείνωση το 2013.

Διαπιστωτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως βασικές αδυναμίες του φορολογικού πλαισίου τις ακόλουθες:

- Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας

Το πρόβλημα της πολυπλοκότητας της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας είναι γνωστό και η ανάγκη για απλοποίηση του έχει τονιστεί από πλήθος μελετών⁸⁶. Συνέπεια της πολυπλοκής νομοθεσίας είναι το υψηλό κόστος συμμόρφωσης των πολιτών και των επιχειρήσεων, αλλά και ένα ιδιαίτερα υψηλό διοικητικό κόστος της φορολογίας. Η πολυπλοκότητα φαίνεται να έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, και χαρακτηριστικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι από τις αρχές του 2010 μέχρι σήμερα έχουν ψηφιστεί πάνω από 20 νόμους με αλλαγές

⁸⁵ World Economy Forum, The Global Competitiveness Report 2013 – 2014, Geneva 2013.
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf (10/7/2014)

⁸⁶ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=482983> (10/7/2014)
<http://www.capital.gr/news.asp?id=2015822> (10/7/2014)
<http://www.oe-e.gr/publ/for2010/for2010.pdf> (10/7/2014)
<http://www.eliamep.gr/events/%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CF%87%CF%84%CE%AE-%CF%83%CF%85%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1/> (10/7/2014)

στην φορολογία⁸⁷. Ο αριθμός των εγκυκλίων που εκδόθηκαν από το Υπουργείο Οικονομικών επίσης έχει αυξηθεί μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα⁸⁸.

Η αυξανόμενη έκδοση εγκυκλίων, κάνει το φορολογικό σύστημα πολύπλοκο και αδιαφανές με συνέπεια τόσο το κόστος διαχείρισης του όσο και το κόστος συμμόρφωσης των πολιτών και των επιχειρήσεων να αυξάνει. Επίσης, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η κοινή αίσθηση που επικρατεί ότι η αδιαφάνεια του φορολογικού συστήματος αυξάνεται και οι δυνατότητες φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής παρά τις εξαγγελίες δεν μειώνονται.

- Αναποτελεσματικότητα Φορολογικής Διοίκησης

Ο βαθμός αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης αποτελεί ένα από τα βασικά θέματα που απασχολεί έντονα Κυβερνήσεις και Διεθνείς Οργανισμούς⁸⁹. Μάλιστα, στην χώρα μας η αναμόρφωση της Φορολογικής Διοίκησης αποτελεί προτεραιότητα των «μνημονίων», και η Task Force έχει αναλάβει ενεργό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή.

Στα πλαίσια της μείωσης του γραφειοκρατικού κόστους για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποίησε μελέτη για την μέτρηση του κόστους που έχουν οι επιχειρήσεις για να συμμορφωθούν στην ευρωπαϊκή και εγχώρια νομοθεσία⁹⁰. Με βάση τα συμπεράσματα αυτής της μελέτης, το κόστος συμμόρφωσης στην νομοθεσία του Φ.Π.Α. για την Ελλάδα ανέρχεται στο 1,45 % του Α.Ε.Π. και είναι το πέμπτο υψηλότερο στην Ε.Ε.. Ο μέσος όρος για τις χώρες – μέλη της Ε.Ε. είναι 0,96 % του ΑΕΠ.

⁸⁷<http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/contentTypes/genericContentResourceObject,fileResourceObject,arrayOfFileResourceTypeObject/topicNames/actOfLaw/resourceRepresentationTemplate/contentObjectListAlternativeTemplate> (10/7/2014)

⁸⁸<http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/contentTypes/genericContentResourceObject,fileResourceObject,arrayOfFileResourceTypeObject/topicNames/taxationAndCustoms/resourceRepresentationTemplate/contentObjectListAlternativeTemplate> (10/7/2014)

⁸⁹ OECD, Tax Administration 2013: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies, OECD Publishing, 2013.
http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/tax-administration-2013_9789264200814-en#page1 (10/7/2014)

⁹⁰ European Commission, EU Project on Baseline Measurement and Reduction of Administrative Costs: Final Report, 2010.
http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/admin_burden/docs/enterprise/documents/files/abs_development_reduction_recommendations_en.pdf (10/7/2014)

Γενικότερα, η αποτελεσματικότητα της Φορολογικής διοίκησης κρίνεται ως μια παράμετρος πολύ σημαντική. Η όποια φορολογική μεταρρύθμιση, όσο θετική επίδραση και να έχει, είναι καταδικασμένη να αποτύχει εάν η φορολογική διοίκηση δεν χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας⁹¹. Να σημειωθεί, ότι ήδη από το 1992 το Δ.Ν.Τ. με την έκθεση Casanegra⁹², είχε θέσει το θέμα της αναγκαιότητας για μεταρρύθμιση της φορολογικής διοίκησης, αλλά μέχρι σήμερα πολύ λίγα έχουν γίνει για να αλλάξει η δομή και ο τρόπος λειτουργίας του φοροεισπρακτικού μηχανισμού στην χώρα μας.

- Εκτεταμένη Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή

Είναι γνωστό ότι στην χώρα μας, τόσο το μέγεθος της παραοικονομίας, όσο και της φοροδιαφυγής είναι από τα υψηλότερα στην Ε.Ε. Η φοροδιαφυγή πέρα από την απώλεια εσόδων που συνεπάγεται για το Δημόσιο, προκαλεί και σοβαρές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων και την οικονομική δραστηριότητα, αφού ευνοεί τους φοροφυγάδες σε σχέση με τους συνεπείς φορολογούμενους.

Η φοροδιαφυγή αποτελεί πρόβλημα..., και όπως κάθε πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί πρέπει να γίνουν κατανοητά τα αίτια του. Γι' αυτό το θέμα έχουν γραφεί πολλά..., όπως, πολλά έχουν γραφτεί και για την αντιμετώπιση τους⁹³. Συνοψίζοντας τα αίτια της φοροδιαφυγής θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα πιο βασικά από αυτά είναι:

⁹¹ Για την σημασία της φορολογικής διοίκησης στον περιορισμό της φοροδιαφυγής και την οικονομική μεγέθυνση δεξ:

A) Bird R.M., Administrative Dimensions of Tax Reform, Asia – Pacific Tax Bulletin, International Bureau of fiscal Documentation, p.p. 134 – 150, 2004.

B) McClellan C.B., The Consequences of Poor Tax Administration: Collections, Growth, and Corruption, Economics Dissertations, Paper 90, 2013.

⁹² Casanegra de Jantscher M., Cornely J P, King J, Petrash W, and Tsibouris G, Greece: Strengthening Tax Administration, IMF, 1992.

⁹³ Δες τις παρακάτω επισκοπήσεις για αυτό το θέμα:

A) Ο.π. σημ. 58,

B) Alm J, Measuring, Explaining, and Controlling Tax Evasion: Lessons from Theory, Experiments, and field Studies, Tulane Economics Working Paper Series, Working Paper 1213, 2012.

Γ) Hashimzade N, G.D. Myles and Binh Tran – Nam, Applications of Behavioural Economics to Tax Evasion, Journal of Economics Surveys, vol. 27, No 5, pp. 941 – 977, 2013.

Δ) Richardson G, Determinants of tax evasion: A cross – country investigation, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, pp. 150 – 169, 2006.

Ε) Sandmo A, The Theory of Tax Evasion: A Retrospective View, National Tax Journal, Vol. LVIII, No. 4, pp. 643 – 663, 2006.

ΣΤ) Daude C, H. Gutierrez and A. Melguizo, What Drives Tax Morale? Working Paper No. 315, OECD Development Centre, 2012.

Z) ο.π. σημ. 11B.

- Το ύψος των φορολογικών συντελεστών και η επιβάρυνση στους πολίτες, αν και αυτό δεν φαίνεται να ισχύει σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες.
- Οι πολλές και πολύπλοκες νομοθετικές ρυθμίσεις στην οικονομική δραστηριότητα και η πολυπλοκότητα και η ασάφεια των φορολογικών νόμων.
- Ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων.
- Η χαμηλή ποιότητα της φορολογικής διοίκησης και η εκτεταμένη διαφθορά.
- Το χαμηλό φορολογικό φρόνημα και οι κοινωνικές αντιλήψεις για τη φοροδιαφυγή.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, το ύψος των φορολογικών συντελεστών δεν φαίνεται να αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα που συμβάλλει στην φοροδιαφυγή της χώρα μας, αν και τα φορολογικά μέτρα των τελευταίων ετών έχουν αυξήσει σημαντικά τους συντελεστές τόσο στην έμμεση φορολογία, όσο και στον φόρο περιουσίας.

Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού μας συστήματος, όπως αναφέραμε, έχει ως αποτέλεσμα να ακυρώνει σε μεγάλο βαθμό τις όποιες προσπάθειες καταστολής της φοροδιαφυγής.

Ο μεγάλος αριθμός των αυτοαπασχολούμενων στην χώρα μας φαίνεται ότι αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες που ευθύνονται για το μεγάλο μέγεθος της φοροδιαφυγής. Με βάση πρόσφατα στοιχεία⁹⁴, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα είναι το υψηλότερο, τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες, και είναι μάλιστα υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε. Όλοι οι αυτοαπασχολούμενοι (Ελεύθεροι Επαγγελματίες – πολύ μικρές επιχειρήσεις) δεν διαθέτουν σύγχρονη οργάνωση, αλλά ούτε και είναι εύκολο για τις φορολογικές αρχές να εντοπίσουν τυχόν παραβάσεις στην νομοθεσία.

Στο πρόβλημα της φορολογικής διοίκησης αναφερθήκαμε παραπάνω. Το φαινόμενο της διαφθοράς είναι επίσης σημαντικό, αφού μια σειρά από μελέτες δείχνουν ότι το φαινόμενο είναι αρκετά διαδεδομένο στη χώρα μας⁹⁵. Τα αίτια που γεννούν την διαφθορά, είναι παρόμοια με εκείνα της φοροδιαφυγής και το ένα φαινόμενο αλληλεπιδρά με το άλλο.

⁹⁴ OECD, *Entrepreneursip at a Glance 2013*, OECD Publishing, 2013.

<http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3013011e.pdf?expires=1404991857&id=id&accname=guest&checksum=BB94EA9F48C955FF2188A57F5BEEDD94> (10/7/2014)

⁹⁵ Για το θέμα τις διαφθοράς, δες, τις ετήσιες εκθέσεις του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης για το 2012 και 2013.

Α) http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/ekthesi_rakintzi.pdf (10/7/2014)

Τέλος, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η φορολογική συνείδηση των πολιτών. Η φορολογική συνείδηση δεν είναι έμφυτη, διαμορφώνεται από τις ατομικές και κοινωνικές αξίες, επηρεάζεται από την κουλτούρα, τους τυπικούς και άτυπους θεσμούς, αλλά και το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας του κράτους και των υπηρεσιών του.

Σύμφωνα με τις παραδοσιακές θεωρήσεις για την φοροδιαφυγή, οι άνθρωποι συμπεριφέρονται ορθολογικά όπως περιγράφεται στο νεοκλασικό υπόδειγμα. Επομένως, αν ένας φορολογούμενος συμμορφώνεται ή όχι στις φορολογικές του υποχρεώσεις είναι αποτέλεσμα μιας ανάλυσης κόστους – οφέλους⁹⁶. Έτσι, ο βαθμός συμμόρφωσης στην φορολογική νομοθεσία θα αυξηθεί αν η Κυβέρνηση αυξήσει τους ελέγχους και τα πρόστιμα. Το συγκεκριμένο όμως υπόδειγμα δεν μπορεί να εξηγήσει τα πραγματικά επίπεδα συμμόρφωσης που παρατηρούνται στις περισσότερες χώρες. Σχετική μελέτη⁹⁷ δείχνει ότι η συμμόρφωση στη νομοθεσία είναι πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που προβλέπουν τα υποδείγματα των παραδοσιακών αναλύσεων. Επιπλέον, τα παραδοσιακά υποδείγματα δεν εξηγούν τη διαφορά στην φοροδιαφυγή που παρατηρείται σε διάφορες χώρες.

Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν πολλούς ερευνητές να βρουν εναλλακτικές εξηγήσεις για την συμπεριφορά των φορολογουμένων, εστιάζοντας την προσοχή τους σε κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες. Με βάση αυτή την προσέγγιση η συμπεριφορά των φορολογουμένων επηρεάζεται από αρκετούς, μη οικονομικούς, παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε δυο κατηγορίες:

- Προσωπικές και κοινωνικές αξίες.
- Εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση και τους Κρατικούς Θεσμούς.

Οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι παράγοντες που σχετίζονται με την ηθική και το σύστημα αξιών των ατόμων προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό την συμπεριφορά τους ως φορολογικά υποκείμενα. Ο Taylor⁹⁸, πέρα από τον εντοπισμό της φοροδιαφυγής και τις κυρώσεις που αυτή συνεπάγεται, τονίζει θέματα όπως τα αισθήματα ενοχής και ο κίνδυνος κοινωνικού

B) http://www.gedd.gr/article_data/Linked_files/105/EktheshGEDD2012.pdf (10/7/2014)

⁹⁶ Allingham M.G. and Sandmo A., Income tax evasion: a theoretical analysis, Journal of Public Economics, vol. 1, pp. 323 – 338, 1972.

⁹⁷ Andreoni J, Erard B and Feinstein J., Tax compliance, Journal of Economic Literature. Vol. 36, No 2, pp. 818 – 860, 1998.

⁹⁸ Taylor N., Understanding taxpayer attitudes through understanding taxpayer identities, Working Paper No 14, Centre of Tax System Integrity, Australian National University, Canberra, 2001.

στιγματισμού που παίζουν ανασχετικό ρόλο στη φοροδιαφυγή. Πολλοί ερευνητές τα τελευταία χρόνια έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους στο να εξετάσουν συστηματικά το θέμα των προσωπικών αξιών που συχνά αποκαλείται φορολογική ηθική ή φορολογική συνείδηση⁹⁹.

Η ανάλυση αυτή δίνει έμφαση στην κατανόηση κοινωνικοοικονομικών παραγόντων και θεσμικών ρυθμίσεων για να εξηγήσουν την φορολογική συνείδηση των πολιτών. Θέματα όπως η δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών η αμερόληπτη μεταχείριση όλων από τις φορολογικές αρχές, η αντίληψη των φορολογουμένων ότι οι φόροι τους επιστρέφονται με καλές και αξιόπιστες δημόσιες υπηρεσίες, συντελούν στο να δημιουργείται εμπιστοσύνη στο κράτος, αλλά και μεταξύ των πολιτών, στοιχεία που θεωρούνται ότι συμβάλλουν στο να συμμορφώνονται οι πολίτες στις υποχρεώσεις τους. Η εμπιστοσύνη στο κράτος και τους δημόσιους θεσμούς αποκτά ιδιαίτερη σημασία, μιας και αυτή η εμπιστοσύνη ίσως να είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που εξηγούν πως στις ανεπτυγμένες χώρες και παρά την υψηλή φορολογία η φοροδιαφυγή είναι περιορισμένη.

Στη χώρα μας η εμπιστοσύνη στην Κυβέρνηση ήταν σε χαμηλά επίπεδα ακόμη και την εποχή της ταχύρρυθμης μεγέθυνσης, αλλά τα τελευταία χρόνια με την κρίση έχει ουσιαστικά καταρρεύσει. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρο (Φεβρουάριος 2013):

«... ποσοστό 87 % των ελλήνων πολιτών τείνει να μην εμπιστεύεται την ελληνική Κυβέρνηση. Μόνο 1 στους 10 έλληνες δηλώνει ότι εμπιστεύεται την εθνική Κυβέρνηση (10 %). Ο αντίστοιχος μέσος όρος διαμορφώνεται στο 23 %...»¹⁰⁰

Με χαμηλό ποσοστό των πολιτών να εμπιστεύονται την Κυβέρνηση, δύσκολα θα πειστούν οι πολίτες ότι πρέπει να πληρώσουν τους φόρους που τους αναλογούν, όταν αυτοί δεν εμπιστεύονται αυτούς που θα διαχειριστούν τα ποσά που καταβάλλουν σε φόρους.

5.2. Συμπεράσματα

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας τα κυριότερα συμπεράσματα μας μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

⁹⁹ Kirchler E., The Economic Psychology of Tax Behaviour, Cambridge University Press, Cambridge 2007

¹⁰⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 80, Φθινόπωρο 2013.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_el_el_nat.pdf (10/7/2014)

Όπως προκύπτει και από τον Πίνακα 2.3., η φορολογική επιβάρυνση στην χώρα μας υπολείπεται σημαντικά της φορολογικής επιβάρυνσης τόσο μεταξύ των χωρών – μελών της Ε.Ε., όσο και των χωρών – μελών της ευρωζώνης. Τα ίδια συμπεράσματα προκύπτουν και για τις τέσσερις χώρες της μελέτης μας. Παρ' όλα αυτά, οι φορολογικοί συντελεστές του φόρου εισοδήματος Φυσικών Προσώπων με τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα υψηλοί. Περαιτέρω αύξηση των δημόσιων εσόδων με αύξηση των φορολογικών συντελεστών δεν φαίνεται να μπορεί να αποδώσει τα προσδοκώμενα.

Μια ενδεδειγμένη πολιτική για την προσέλκυση επενδύσεων θα μπορούσε να ήταν η μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, αλλά με δεδομένα τα σημαντικά προβλήματα των ασφαλιστικών ταμείων, η όποια απώλεια εσόδων πρέπει να αναπληρωθεί με την αύξηση άλλων φόρων. Τέτοιοι φόροι είναι οι έμμεσοι φόροι και οι φόροι περιουσίας.

Από τους φόρους περιουσίας, ο ετήσιος φόρος περιουσίας απέδιδε λίγα έσοδα επειδή επιβάλλονταν σε περιορισμένη φορολογική βάση και με μικρούς συντελεστές. Ταυτόχρονα, ο φόρος στις συναλλαγές ακινήτων ήταν υψηλός. Μετά την κρίση όμως, ο ετήσιος φόρος αυξήθηκε σημαντικά και επιβάλλεται όχι μόνο στα κτήρια, αλλά και στα οικόπεδα και τα αγροτεμάχια. Περιθώρια επομένως για περαιτέρω άντληση εσόδων από αυτή την πηγή δεν υπάρχουν. Άρα, η όποια μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από την αύξηση των έμμεσων φόρων.

Από τους έμμεσους φόρους, ο πιο σημαντικός είναι ο Φ.Π.Α. Οι συντελεστές Φ.Π.Α. είναι ήδη υψηλοί και δεν υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω αύξησή τους. Επομένως, η όποια προσπάθεια για αύξηση των δημοσίων εσόδων, δεν μπορεί παρά να επικεντρώνεται στον περιορισμό της φοροδιαφυγής.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, τα κυριότερα προβλήματα του φορολογικού μας συστήματος φαίνεται να είναι δομικά και να συνδέονται με τις συχνές αλλαγές στους φόρους, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, την αναποτελεσματικότητα και τις αδυναμίες του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Το άλλο μεγάλο πρόβλημα συνδέεται με την εκτεταμένη φοροδιαφυγή σε όλες σχεδόν τις μορφές φορολογίας, φαινόμενο το οποίο όχι μόνο στερεί έσοδα από το δημόσιο, αλλά και προκαλεί αναποτελεσματικότητες στην κατανομή των πόρων και δημιουργεί μεγάλα αντικίνητρα στην μεγέθυνση και τον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων.

Οι όποιες προτάσεις για την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού μας συστήματος δεν θα έχουν νόημα αν αυτό το σύστημα δεν επιβάλλεται αποτελεσματικά και δεν ισχύει για όλους. Αυτό που αποτελεί αναγκαιότητα είναι να γίνει κατανοητό ότι η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής δεν μπορεί να γίνεται μόνο με κατασταλτικά μέτρα, αλλά και με το να πειστούν οι φορολογούμενοι ότι πρέπει εθελοντικά να συμμορφώνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου που συνδυάζουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, επαρκή φορολογικά έσοδα και χαμηλή φοροδιαφυγή είναι συνήθως χώρες με υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολίτη. Για μια πολιτική σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να εξεταστούν παράγοντες όπως προσωπικές και κοινωνικές αξίες, καθώς και πως αυτές διαμορφώνονται, άλλα και το πώς ο πολίτης μπορεί να εμπιστευτεί την Κυβέρνηση και τους θεσμούς της χώρας του.

Κλείνοντας αυτή την εργασία, θα πρέπει να τονίσουμε ότι η χώρα μας φαίνεται να έχει ανάγκη από ένα φορολογικό σύστημα που θα αντιμετωπίζει στο σύνολο τους τις σημερινές αδυναμίες του, θα διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας των φορολογικών υπηρεσιών και θα θέτει σαφείς και απλούς κανόνες για τους φορολογούμενους. Οι μέχρι τώρα αλλαγές έγιναν υπό την πίεση των αναγκών για αύξηση των εσόδων και παρά τις αξιόλογες προσπάθειες για τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των φορολογικών υπηρεσιών, δεν έχει διαμορφωθεί ένα συνεκτικό και διαφανές πλαίσιο. Επιπλέον, για να χτιστεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στο κράτος θα πρέπει το νέο πλαίσιο να διασφαλίζει ότι τα βάρη της φορολογίας, αλλά και τα οφέλη από τις κρατικές δαπάνες κατανέμονται δίκαια. Αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς ένα πρόγραμμα συνολικής φορολογικής μεταρρύθμισης κατά το πρότυπο άλλων χωρών. Το ερώτημα που προκύπτει, και βέβαια δεν μπορεί να απαντηθεί στα πλαίσια αυτής της εργασίας, είναι: υπάρχει μια τέτοιου είδους προσέγγιση από τους φορείς σχεδιασμού και άσκησης της φορολογικής πολιτικής στη χώρα μας;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

ΝΟΜΟΙ

- Σύνταγμα της Ελλάδας.
- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (όπως ισχύει μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας)
- Ν. 2238/1994
- Ν.2523/1997
- Ν. 2859/2000
- Ν. 4172/2013
- Ν. 4174/2013
- Ν. 4223/2013

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Joseph Stiglitz (1992), Οικονομική του Δημόσιου Τομέα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Ετήσιες εκθέσεις του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης (2012, 2013).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 80, Φθινόπωρο 2013.

- Γεωργακόπουλου Θεόδωρου (2005), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Ευάγγελου Μπενου, Αθήνα.
- Γεωργακόπουλος Θεόδωρος, Πατσουρατης Βασίλειος (1994), Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις «Το Οικονομικό» Κ. & Π. Σμπιλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα.
- Δαλαμαγκας Βασίλης (1999), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις «Το Οικονομικό» Κ. & Π. Σμπιλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα.
- Δράκου Γ.Ε. (1986), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Α. Σταμουλη, Πειραιάς.
- Κανελλόπουλος Παναγιώτης (2010), Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Συνθήκη της Λισαβόνας, Εκδόσεις Σακκουλα, 5^η Έκδοση, Αθήνα.
- Τατσος Ν., Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα (2001), Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

- Τατσος Νίκος (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Ξένη

- European Commission (2010), EU Project on Baseline Measurement and Reduction of Administrative Costs: Final Report.
- OECD (2013), Tax Administration 2013: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies, OECD Publishing.
- OECD (2013), Entrepreneurship at a Glance 2013, OECD Publishing.
- World Economy Forum (2013), The Global Competitiveness Report 2013 – 2014, Geneva.
- Allingham M.G. and Sandmo A. (1972), Income tax evasion: a theoretical analysis, *Journal of Public Economics*, vol. 1.
- Alm J, Measuring (2012), Explaining, and Controlling Tax Evasion: Lessons from Theory, Experiments, and Field Studies, Tulane Economics Working Paper Series, Working Paper 1213.
- Andreoni J, Erard B and Feinstein J (1998)., Tax compliance, *Journal of Economic Literature*. Vol. 36.
- Bird R.M. (2004), Administrative Dimensions of Tax Reform, Asia – Pacific Tax Bulletin, International Bureau of Fiscal Documentation.
- Casanegra de Jantscher M., Cornely J P, King J, Petrash W, and Tsibouris G (1992), Greece: Strengthening Tax Administration, IMF.
- Daude C, H. Gutierrez and A. Melguizo (2012), What Drives Tax Morale? Working Paper No. 315, OECD Development Centre.
- Hashimzade N, G.D. Myles and Binh Tran – Nam (2013), Applications of Behavioural Economics to Tax Evasion, *Journal of Economics Surveys*, vol. 27, No 5.
- Kaplanoglou G and V.T. Rapanos (2013), “Tax and Trust: The Fiscal Crisis in Greece”, *South European Society and Politics*, Volume 18, Issue 3.
- Kirchler E. (2007), *The Economic Psychology of Tax Behaviour*, Cambridge University Press, Cambridge.

- McClellan C.B. (2013), The Consequences of Poor Tax Administration: Collections, Growth, and Corruption, Economics Dissertations, Paper 90.
- Richardson G (2006), Determinants of tax evasion: A cross – country investigation, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation.
- Sandmo A (2006), The Theory of Tax Evasion: A Retrospective View, National Tax Journal, Vol. LVIII, No. 4.
- Taylor N. (2001), Understanding taxpayer attitudes through understanding taxpayer identities, Working Paper No 14, Centre of Tax System Integrity, Australian National University, Canberra.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ

- http://www.gedd.gr/article_data/Linked_files/105/EktheshGEDD2012.pdf (10/7/2014)
- http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_el_el_nat.pdf (10/7/2014)
- http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/ekthesi_rakintzi.pdf (10/7/2014)
- http://www.gedd.gr/article_data/Linked_files/105/EktheshGEDD2012.pdf (10/7/2014)
- http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_el_el_nat.pdf (10/7/2014)
- <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf> (10/7/2014)
- http://www.pedmede.gr/site/images/nomoi/095_FEK167_A_2013.pdf (22/6/2014)
(10/7/2014).
- http://www.et.gr/idocsnph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wEaosRGzKxO6XdvtvSoClrL87e_1TwhCA6l5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9Ktd6SIufXco3gxIOTXDyhg5tCjFwozs6lGS9_O_qwK0aShnOEK (10/7/2014)
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EK-13-002/EN/KS-EK-13-002-EN.PDF (10/7/2014)
- http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/double_tax_conventions/index_en.htm (10/7/2014)
- http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/fiscalis_programme/whatis_fiscalis/index_en.htm (10/7/2014)

- E%BA%CF%8C-%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1/ (10/7/2014)
- <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/contentTypes/genericContentResourceObject,fileResourceObject,arrayOfFileResourceTypeObject/topicNames/actOfLaw/resourceRepresentationTemplate/contentObjectListAlternativeTemplate> (10/7/2014)
 - <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/contentTypes/genericContentResourceObject,fileResourceObject,arrayOfFileResourceTypeObject/topicNames/taxationAndCustoms/resourceRepresentationTemplate/contentObjectListAlternativeTemplate> (10/7/2014)
 - http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/tax-administration-2013_9789264200814-en#page1 (10/7/2014)
 - http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/admin_burden/docs/enterprise/documents/files/abs_development_reduction_recommendations_en.pdf (10/7/2014)
 - <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3013011e.pdf?expires=1404991857&id=id&accname=guest&checksum=BB94EA9F48C955FF2188A57F5BEEDD94> (10/7/2014)
 - http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/ekthesi_rakintzi.pdf (10/7/2014)